

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

Dr.
Allm. Tidning.
Fol.

nr **8**
sept. 1962
pris 1 krona

Brevskolan ger Dig merkunskap

*I år
läser vi*

- ABF-debatt om nutidsmiljön: SAMHÄLLET
- Vår socialpolitik
- Handel utan hinder
- Samordnad näringspolitik
- 4 M
- Perspektiv på världspolitiken
- Från not till levande musik
- Från motiv till bild
- How do you do, Mr Knox

eller någon annan intressant kurs ur prospektet FÖR ALLA CIRKLAR 1962-1963

Rekvireras från

BREVS K O L A N

Stockholm 15 - Tel. 44 04 80

För keramikundervisningen

Rikhaltigt lager av:

GLASYRER, i stort urval

FÄRGER — OXIDER — POLERGULD etc.

DREJ- o. GJUTLEROR, röd- och vitbrännande

ELBRÄNNUGNAR — UGNSTILLBEHÖR

DREJSKIVOR, eldrivna, m. m.

Begär prislista från:

EXPORT & IMPORT AB

KERAMIK

Norrländsgatan 12 · Tel. 10 71 17 · Stockholm 7

Rederiaktiebolagen

Ragne & Ostenia

VÄSTERVIK

Svenska Chicagolinjen

Linjetrafik — Tanktonnage

Telefon 130 30 (växel)

Telegramadress: RAGNE, STEAMFRED

Telex: 39 15 Steamfred

VÄSTERVIK

Prenumerera på

Status

TS-ansluten

AMNESOMRADE:

SOCIALPOLITIK — SOCIALMEDICIN

KUNSKAPER OM OSS SJÄLVA

På annan plats i detta nummer redovisas medicinska framsteg för att reparera upp bristfälliga hjärtan. Vi syftar på den internationella träff för hjärtspecialister, vilken ägt rum i Stockholm i sommar. Man tar del av alla tekniska finesser: hjärtklaffar av plast och stimulatorer, som hjälper ett försvagat hjärta att fungera. Ögat som kan se in i hjärtat — utan att öppna bröstkorgen — är en annan revolutionerande metod, som gör ett starkt intryck även på lekmannen. Man kan bara ana sig till hur tålamodsprövande det är för vetenskapsmannen att i försiktiga etapper arbeta fram mot det slutliga målet: att kunna presentera sin metod i människovårdens tjänst.

Uppfattningen om den mänskliga mekanismen, hur den fungerar och förslits, ges oss i blixtröy, när medicinska framsteg redovisas. Men vi glömmer så lätt. Sedan slösas med de egna resurserna liksom förut. Vår kropp och dess sätt att fungera stimulerar knappast till allmänbildande studier. Och mycket mindre avskräcker oss medicinmännens uppfinningar så att vi försöker undvika de värsta riskerna att "gå sönder" och bli i behov av reparation.

Man förvånas ofta över vilken lysande sakkunskap svenska män och kvinnor redovisar i motor- och bilkunskap. Smådelarna i motorn kan man rabbla upp som multiplikationstabellen i småskolan. Om en sådan motorsvensk — eller motorsvenska — fick en uppmaning att redovisa en smula även för den mänskliga mekanismens "smådelar"

och arbetssätt — ja då fick man säkert uppleva mången knagglig tentamen med massor av underkända elever. Körkortsprovet har gett massor av bilkunskap åt svenska folket. Den medicinska sakkunskapen ligger åtskilliga hästlängder efter bilskolorna. Det är betydligt mera spännande att syssla med bilmotorer än blodomlopp, vener och artärer.

Dagens Eko i radio gjorde för några år sedan ett intressant försök då några uppseendeväckande resultat om sambandet mellan tobaksrökning och lungcancer offentliggjordes. Medan nyheten ännu var dagsfärsk gjordes stickprov hos tobakshandlarna. Man ville veta om inköpen av cigaretter minskade. Så vitt det framgick av stickproven tycktes ingen större fruktan för "sot i luftvägarna" avspegla sig i dessa försök att se om storrökarna reagerade för medicinska "skrämskott" från vetenskapens höjder.

Snart mörknar det över fälten och studielamporna tänds på nytt för hösten och vintern. Vi studerar språk, kommunalkunskap, skatter och finanspolitik och många andra

nyttiga saker. Det ritas upp kurvor över inkomstutvecklingen och man lär oss att "kommunen är min". Att den skröpliga kroppen också "är min" är ganska ovidkommande i de stora sammanhangen. Visst har det gjorts s. k. hälsopropaganda, men den har svårt att tränga ned på djupet i vår mekaniserade tillvaro.

Medicinare och sociologer kartlägger och redovisar flitigt om våra "beteenden" och kroppsliga och psykiska brister. I regel är det då fråga om fel och brister som fått gå alldeles för långt utan att den enskilda människan kunnat stoppa upp utvecklingen. Ofta är det väl så att vetenskapliga fakta har något torrt och opersonligt över sig. Man rycks inte med alla gånger på upptäcktsfärderna i människan på samma sätt som i världsrymden.

Medicinsk allmänbildning genom studier "om oss själva" borde vara ett angeläget ämne. Vi skulle då stimuleras till bättre omsorger om den egna hälsan och avlasta sjukhusen åtskilligt med arbete — som ofta kan ha sitt upphov i bristande insikter om det egna maskineriets "fartbegränsning".

Sixten Hammarberg

*Världsexpertis i hjärt- och kärlsjukdomar
på träff i Stockholm*

— se referat sidan 6 —

Arbetsvården redovisar

■ FÖRBUNDSORDFÖRANDE...

Forts. fr. sid. 5

Träningsverkstäder och arbetscentraler för skyddad verksamhet drives av lands- ting, primärkommuner, stiftelser eller enskilda organisationer som huvudmän. Verkstäder för halvskyddad sysselsättning finns inrättade vid industriföretag. Under år 1961 har skyddade verkstäder för handikappade tillkommit i Huskvarna, Tran- ås, Karlskrona, Hässleholm, Skövde, Boll- näs, Vilhelmina och Torsby samt hem- arbetscentraler i Luleå och Västerås. Dessutom har utbyggnad av verksamhet som redan är i gång skett på flera plat- ser. Halvskyddad verksamhet har star- tat vid AB Vargens Fabriker i Norrkö- ping.

Antalet platser vid årsskiftet 1961/62 var 1.275 för arbetsträning och 2.131 för skyddad verksamhet varav 112 utgjorde platser vid utarbeten. Härutöver syssel- sattes 789 hemarbetare.

Under 1961 sysselsattes eller arbetsträ- nades sammanlagt 6.162 personer. Sam- manlagda antalet arbetstimmar var 3.401.015 och i arbetslöner utbetalades 11.693.825 kr. I statsbidrag utbetalades till huvudmännen för bestridande av löne- och hyreskostnader 1.980.463 kr.

Genom beslut av 1962 års riksdag kan- statsbidrag fr. o. m. den 1 juli 1962 utgå även till en första uppsättning maskiner eller likvärdig utrustning. Kungl. Maj:ts kungörelse härom finns i Svensk Författ- ningssamling 1962 nr 362. I samma kun- görelse meddelas de nya statsbidragsbe- stämmelserna för halvskyddad verksa- mhet vilka innefattar att huvudmän för så- dan sysselsättning åt handikappade kan erhålla statsbidrag med hänsyn till varje av partiellt arbetsför arbetstagare full- gjord arbetstimma.

Vid årsskiftet 1961/62 var ett 100-tal kommittéer verksamma inom landsting och kommuner för utredning och planering av verkstäder inom arbetsvården.

Den som skriver de här minnes- orden har inget starkare behov av att teckna den personliga, rent in- terna aspekten på Sigfrid Jonssons livsgärning och hans sätt att leda vårt förbunds arbete i egenskap av förbundsordförande. Problemen lig- ger alltför nära inpå för en sådan levnadsteckning. Sigfrid Jonsson blev förbundets ordförande 1947 och har sedan dess stått i ledningen. Vid förhandlingsbordet lärde vi känna Sigfrid som en kanske nå- got försiktig men skicklig mötes- ledare, älskvärd och gemytlig och med ett utpräglat sinne för det möj- ligas konst som väl är varje yrkes- politikers kännetecken. Ett förbund med våra arbetsuppgifter måste ta många hänsyn till olika menings- riktningar och intresseparter. Sig- frid Jonsson var väl medveten om den saken. Vi tror inte att han var- ken inom eller utanför det riksdags- arbete, där han mest tillbringade sin vardag, förbisåg att han var för- troendeman för en stor sjukdoms- grupp och inte någon s. k. enkel- spårig partipolitiker, om det nu finns sådana på Helgeandsholmen.

De sista åren måste ha varit pres- sande i många avseenden. Utveck- lingen gick raskt undan, det sociala fältet vidgades på ett sätt som en ung skogsarbetare med 30-talets arbetslöshetsstämpling i friskt min- ne, aldrig vågat hoppas på. Sjuk- domen tog sitt och nytt krytt folk kom fram på den grönskande gräs- matta, där vi tidigare utkämpat så många hårda duster med fattig- vårdsvårskyrati och allsköns motig-

heter. Förbundets synfält vidgades också från att ursprungligen ha om- fattat gruppen tbc-sjuka till nya lungsjukgrupper och slutligen kom även de hjärtsjuka med i den gamla ramen — det blev Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka. Liksom så många andra hade väl Sigfrid Jonsson, som börjat som enkel skogsarbetare i en by i Jämtland, åtskilliga svårigheter att förlika sig med expertsamhällets alla ansikts- lyftningar, dess mer eller mindre starka akademiska inslag såväl i den teoretiska debatten som i den praktiska anläggningen av de många ärenden han kom i beröring med. Personligen älskvärd och mån om att inte skapa onödiga bekymmer för sin omgivning gick han sin egen väg in i det sista — vi hade nog alla en känsla av att Sigfrid snart inte orkade längre. Svaret kom med dödsbudet den 31 juli och vi har bara att ge till känna att en av våra pionjärer — endast 52 år gammal — inte längre finns med bland oss.

Sigfrid Jonsson var född i Alsen den 10/7 1910 men har under de sista åren varit bosatt i Strömsund. Han bevisade sin första riksdag 1941 och deltog i mer än 20 riksdagar. Bland de många upp- dragen kan nämnas att han var med i jordbruksutskottet, i Nordiska rådet, i soc.-dem. riksdagsgruppens förtroenderåd och många statliga utredningar, bl. a. Socialpolitiska kommittén. I Jämtland var han naturligtvis livligt engagerad i allt som rörde sig på länsplanet och i sin hemkommun; i landstingets förvaltnings- utskott, lantbruksnämnden, eftervårds- nämnden osv. I Strömsund var han bl. a. ordförande i kommunalfullmäktige och barnavårdsnämnden.

Sixten Hammarberg

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Postgirornr 95 00 11

Annon priser: Omslagets sista sida .... 500:—
1/2-sida 400:— 1/3-sida 225:—
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—
Småannonser: 58 mm spaltbredd 65 öre mm
90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

VÄRLDSEXPERTIS KONGRESSADE	6
INSYN I HJÄRTAT GENOM NY METOD	8
RÖKNING SKADAR LUNGORNA	10
OREDA I PROFESSORNS ORDBOK	12
KANALJERI FÖRR OCH NU	16
BILDKRYSS	23

OMSLAGSBILD:

Flicka med sädesax av den kinesiske konst- nären YE H' IEN-YÜ — se artikel sid. 14

Förbundsordförande SIGFRID JONSSON död

Riksdagsman Sigfrid Jonsson, ordförande i Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka.

Mitt i högsommaren kom dödsbudet om vår förbundsordförandes död. Därmed har en av förbundets ledargestalter gått bort, en av dem som fanns med då förbundets tankar och utkast till praktisk politik först tog fast form. Sigfrid Jonsson var riksdagsman och realpolitiker och det var i huvudsak i riksdagen han kom att föra vår talan, särskilt under den första tiden då ord såsom eftervård och partiellt arbetsföra hade en mystisk klang i socialpolitiska kretsar och frågor, som berörde eftersatta folkgrupper, sjuka och handikappade, med svårigheter att leva ett normalt liv, förekom sparsamt för att säga inte alls i riksdagsprotokollen. Sigfrid Jonsson berättar själv, enkelt och okonstlat, hur han såg på en organisation, som skulle föra sjukas och handikappades egen talan i en jubileumsskrift, som De Lungsjukas Riksförbund gav ut 1949. Han berättar där om sin första sanatorievistelse, om sitt första möte med De Lungsjukas Riksförbunds målsättning och hur han tagit del av det första numret av Status. Det var år 1938. — "Ja, visst var vad jag där läste bra och riktigt — men nu var det fackföreningen och politiken och ungdomslivets glädjeämnen och besvikelser och tusen andra ting. Inte var det tid att tänka på lungot samtidigt. Och förresten — en tidskrift utgiven av lungsjuka för lungsjuka — det var väl om något ett dödfött företag. Skamligt men ändå sant är, att jag inte ens sparade nummer ett av Status, för jag trodde aldrig det skulle bli något nummer två."

◇

Det blev annorlunda. År 1941 blev Sigfrid Jonsson riksdagsman — den yngste ledamoten till och med — och det dröjde inte länge förrän han tog upp de lungsjukas eftervårdsfrågor i riksdagen. En på den tiden synnerligen brännande fråga

— det var mitt under världskrig — var att ge tuberkulospatienter i behov av kraftig och närande föda ökad tilldelning av livsmedel. Den frågan fördes fram och i en annan etapp lyckades det att få ett statsanslag på 4.000 kr för bearbetande av en utredning om de lungsjukas levnadsförhållanden, som gjorts av riksförbundet via frågeformulär till patient- och konvalescentföreningar. Statistiska Centralbyrån sammanställde detta material, som väl torde vara unikt för vad en handikapporganisation vid den tidpunkten lyckats vinna gehör för hos statsmakterna.

◇

Det blev många flera riksdagsmotioner och det är nog inte för mycket sagt att Sigfrid Jonsson under en lång tid var något av de

handikappade gruppernas egen ombudsman i riksdagen — inte bara ifråga om lungsjuka utan också för andra grupper. Det bör i det sammanhanget nämnas en uppmärksam interpellation till civilministern 1954 om partiellt arbetsförs anställning i allmän tjänst. Den framstötten har sedan bl. a. fått till resultat att en särskild nämnd tillsatts för praktisk handläggning av dessa frågor.

◇

Med åren bleknade väl dessa pionjärinsatser bort för andra initiativ. Nu kan man väl tala om en ganska stor grupp av riksdagsmän och riksdagskvinnor med handikappfrågor i portföljerna, men Sigfrid Jonssons banbrytande arbete på riksdagsplanet framstår inte i sämre dager för den skull.

Forts. å sid. 4

Nya kurser för arbetsledare inom arbetsvården

Som en fortsättning på de kurser som tidigare varit anordnade för föreståndare och arbetsledare inom arbetsvårdens verkstäder för arbetsträning och skyddad sysselsättning kommer statens hantverksinstitut i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen, kommunförbunden och arbetsledarnas organisationer att omkring årsskiftet anordna nya kurser. Dessa kommer denna gång att omfatta två veckor och sedermera en veckas påbyggnadskurs. Närmare meddelande härom kommer i höst att tillställas vederbörande huvudmän för verkstäderna.

Kontorskurs för handikappade

Vanföreanstaltens i Härnösand yrkesskolor kommer att instundande hösttermin anordna en kontorskurs för handikappade. Kursen kan bereda plats för 10 elever. Den är i första hand avsedd för svårt handikappade som på grund av förflyttningssvårigheter inte kan undergå utbildning vid ordinarie skolor. Några speciella förkunskaper har icke föreskrivits för att bli antagen till kursen men det är givetvis av vikt att vederbörandes förutsättningar för en utbildning av så pass kvalificerad art som det här är fråga om blir föremål för grundlig undersökning, innan ansökan ingives.

Ny lag om asociala och lösdrivare

En ny lag om lösdrivare och samhällsfarliga asociala signaleras. Den gamla lösdrivarlagen anses alltför föråldrad med hänsyn till det nutida samhället. Landsbygdens ofta ofarliga luffare synes ha nästan helt försvunnit. De efterträdas av ett till storstäderna koncentrerat klientel, sannolikt mindre omfattande än det tidigare lösdrivarklientelet, men betydligt samhällsfarligare. Klientelet företer i stor utsträckning tecken på psykiska avvikelser. Alkoholmissbruk, prostitution och grov kriminalitet synes vara ett markant inslag i bilden. Det nya lagförslaget, avsett att ersätta den nuvarande lösdrivarlagen, har överlämnats till chefen för inrikesdepartementet.

VÄRLDSEXPERTIS

i hjärt- och kärlsjukdomar kongressade i Stockholm

I sommar — närmare bestämt den 1—7 juli — höll föreningen för hjärt- och kärlkirurgi i Europa sin elvte kongress i Stockholm. Av pressläggningsskäl är det inte möjligt för oss att ge de dagsfärska intryck press och radio ägnade evenemanget, men vi försöker ändå här en kort sammanfattning av kongressens överläggningsämnen. Sverige stod för första gången som värdland och att kongressen denna gång förlagts hit hade bl. a. sin grund i att man ville ge ett erkännande åt de svenska insatserna inom hjärtkirurgin. Under kongressdagarna hölls många föredrag. Kongressen räknade deltagare från 29 länder, däribland Argentina, Ceylon, Kanada och USA, sammanlagt ungefär 400 deltagare. Förutom "renodlade kirurger" deltog även andra hjärtintresserade specialister, t. ex. invärtesmedicinare, röntgenologer och narkosläkare.

Medlemmar i den kommitté som stod för värdskapet i Stockholm: Fr. v. dr Bo Rybeck, docent Stig Ekeström, professor Clarence Crafoord, docent Tor Hiertonn och dr Torsten Silander

"Blixt" i hjärtat kan förebyggas
Hjärtadöd är ofta en ren tillfällighet, en olyckshändelse, som kan förebyggas sade professor Claude S. Beck från Cleveland, Ohio. Professor Beck är en av världens främsta hjärtkirurger och han har opererat omkring 700 patienter med angina pectoris. Att sådana hjärtan, som är friska, upphör att slå beror

på ett elektriskt överslag, en blixt i hjärtat, "Blixten" kan förebyggas genom att man förbättrar hjärtmuskeln blodförsörjning. Det är en revolution inom medicinen — tidigare har man trott att det inte var möjligt att göra något för att förebygga den fruktade "direktörsdöden".

Felet är att en del av de små

blodkärl som försörjer hjärtmuskeln är tilltäppta genom åderförkalkning. Blodkärlet har ingen förbindelse med varann. Ett område av hjärtmuskeln där kärlet är tilltäppta blir sålunda alldeles utan blod och kan inte fungera.

Mellan delar av hjärtmuskeln som fortfarande är väl försörjda med blod och de delar som har dålig blodförsörjning uppstår det skillnad i den elektriska spänningen. Det blir urladdningar, "blixtar". Hjärtat börjar flimra, och plötsligt stannar det kanske.

— Min operation går ut på att öppna de små blodkärlen och skapa kanaler mellan dem. Sedan är inte längre varje del av hjärtmuskeln beroende av enbart sina "egna" blodkärl — om det blir stopp i ett, får muskeln blod från andra, säger professor Beck. Med jämn blodförsörjning i hjärtmuskeln uppstår inga skillnader i den elektriska spänningen, ingen "blix" som kan orsaka plötslig hjärtdöd.

En dödlig hjärtattack måste inte nödvändigtvis betyda slutet på livet. Det beror på vad som görs under de närmaste tre till fem minuterna. Den direkta dödsorsaken kan vara en obetydlighet, som när en klockpendel stannar. Ofta behöver hjärtat bara ha en ny chans, som när pendeln sätts i gång på nytt — sedan kan det fortsätta att arbeta.

Professor Becks operationer bygger på tusentals experiment med hundar under mer än 30 år.

Docent Tor Hiertonn och dr G. Arnulf från Frankrike har ett livligt meningsutbyte.

"Kulklaff" av plast kan sättas in

Att ersätta förslitna eller skadade delar i hjärtfunktionen har länge varit ett mål för hjärtspecialisterna. Konstgjorda hjärtklaffar hör till de stora framstegen inom hjärtkirurgin. Nu sätter man in kulproteser, som består av en boll i en liten bur med hål på undersidan — när blodet trycker på förs bollen åt sidan, i vilopausen sjunker den ned och täpper till hålet så att blodet inte rinner tillbaka. Fyra hundra patienter, spridda över världen, har redan fått en sådan kulklaff inmonterad, berättar klaffens konstruktör dr Albert Starr från University of Oregon, som själv redogjorde för sina erfarenheter.

Den första operationen med kulprotes gjordes 1960 för att ersätta mitralisklaffarna mellan vänster förmak och vänster kammare. Sedan dess har dr Starr själv monterat in 22 mitralisproteser, och eftersom de fungerat bra, har han fortsatt på samma väg och har nu en kulprotes också för aortaklaffarna, den ventil som sitter mellan vänster kammare och stora kroppspulsådern.

— Vid utarbetandet av den kulprotesen har professor Viking Olov Björk i Uppsala bidragit med råd och förslag, och han är också den förste i Europa som börjat använda den. Vi har bara fyra fall med den nya klaffen, andra kirurger i USA

har 14 tillsammans, dr Björk har 20, säger dr Starr.

Kulprotesen är "helfabrikat", påpekar dr Starr — den behöver bara sättas på plats, så fungerar den. Ingenjör Lowell Edwards, som står för den tekniska konstruktionen, har testat den i en särskild apparat, som visar att den håller för 45 års hjärtarbete.

Men naturligtvis är det fråga om främmande material — plast — som aldrig riktigt går ihop med kroppen, och man vet inte vad som kan hända i framtiden. Å andra sidan görs inte sådana här operationer annat än när de naturliga klaffarna inte alls fungerar och patientens liv är allvarligt hotat.

Helt konstgjort hjärta — ingen omöjlighet?

För närvarande sysslar specialisterna med att förbättra klaffproteserna — men deras förhoppningar sträcker sig mycket längre. Hjärtkirurgerna på olika håll i världen är säkra på att klaffproteserna kan bli bättre, men man funderar vidare och ifrågasätter om inte de konstgjorda klaffarna skall kunna kombineras med en konstgjord pump, så att man får ett helt konstgjort hjärta. I Cleveland har man redan lyckats med att operera in ett sådant artificiellt hjärta på en hund men bara för en kort tid.

Professor F. Martonell från Spanien, president i hjärt- och kärlkirurgiföreningen.

Dr Starr är i alla fall övertygad om att man i framtiden kommer fram till en protes som kan ersätta hela hjärtat. Och framtiden i fråga om hjärtkirurgi ligger kanske lika nära som forntiden, sex år eller så.

Högt blodtryck har samband med njurskador

En svensk forskargrupp redovisade inför kongressen att den vanligaste direkta orsaken till högt blodtryck är en sannolikt tidigare förbisedd faktor — förträngningar på grund av åderförkalkning i njurnas ådror. Siffror visar att minst 60 procent av alla fall av högt blodtryck beror på njurarna. Och dessa patienter kan med en relativt sett enkel operation förbättras eller räddas från det höga blodtryckets ofta livsförkortande verkningar.

Hur viktigt detta framsteg är förstår man av följande data:

I Sverige liksom övriga utvecklade länder har numera var fjärde person i 40-årsåldern och varannan över 50 år ett förhöjt blodtryck. Många av dem får besvär och löper stor risk att dö i förtid.

Högt blodtryck anses vara den *indirekta* dödsorsaken till ca 30 procent av alla dödsfall över 50-årsåldern, men leder inte sällan till döden även i yngre åldrar. Vanligen genom att den orsakar hjärtinfarkt eller hjärnblödning.

Den svenska forskargruppen, som varit verksam vid Norrbackainstitutet och Karolinska sjukhusets thoraxklinik, har bestått av *docent Tor Hiertonn, dr Bo Rybeck, docent Stig Ekeström* och *dr Erik Carlsson*.

Det framhölls också att dessa njurorsakade fall av högt blodtryck torde vara särskilt vanliga i åldrarna kring 40 år. Det är bland dem som en kirurgiskt insatt behandling i första hand kan förhindra uppkomsten av de skador som en långvarig blodtryckssjukdom ofta leder till.

Den kirurgiska tekniken här beskrevs i några föredrag, den kan efter fallens art utföras i form av åderomkopplingar, rengöring av utsatta åderdelar, nya passager förbi det utsatta området genom användande av någon annan åder från patienten eller konstgjorda åderdelar.

Även i de fall där operationen inte leder till ett normaliserande av blodtrycket kan den få ett stort vär-

INSYN I HJÄRTAT GENOM NY METOD

Dr Torsten Silander, förste underläkare hos professor Crafoord vid Karolinska sjukhuset, visar instrumentet genom vilket man med ögat kan se in i hjärtat.

Text: se nästa sida!

de, genom att leda till att patienten bättre svarar på medicinsk behandling av sjukdomen.

Bilden av den mystiska höga blodtryckssjukdomen har blivit klarare — och även om mycket återstår innan den är helt satt under kontroll innebär de senaste rönen om njurarnas stora betydelse något omstörtande och ytterst förhoppningsfullt.

Denna snabbredovisning gör inga anspråk på att vara en fullständig exposé över alla de rön och resurser modern hjärtkirurgi av i dag ha till sitt förfogande. I allt är det imponerande att ta del av en samlad expertis forskarmöda. Djärvhet och fantasi är vad man helst vill sätta som slutvinjett för denna världsträff av specialister i Stockholm sommaren 1962.

Att kunna se in i ett arbetande hjärta utan att först öppna det har länge varit en önskedröm inom hjärtdiagnostiken. Några läkare vid Karolinska sjukhuset har löst problemet genom att konstruera ett instrument, ett s. k. endoskop, som förs in i hjärtat via en liten, direkt till hjärtat ledande åder i halsen. Den nya metoden har redan använts på sex patienter med olika medfödda defekter i hjärtats högra förmak samt i en modifierad form vid livmodersdiagnostik i ett 70-tal fall.

Två läkare, Torsten Silander och Eric Carlens, står bakom den märkliga metoden. Eric Carlens har tidigare gjort sig internationellt känd genom en rad nya hjälpmedel inom diagnostiken, bl. a. "Carlens tub" som tillåter noggranna mätningar av lungornas andningsfunktioner och nu används vid sjukhus runt om i världen. Den nya metoden — insyn med ögat i hjärtat — sker alltså med ett enkelt instrument, ett smalt med ett enkelt instrument, ett smalt dubblerör, endoskop, som förs in i en liten åder på halsen över nyckelbenet. Röret är ca 30 cm långt och avsmalnande. I den fyra mm breda spetsen finns ett optiskt linssystem, en liten lampa och en uppblåsbar gummiballong. Ådern går rakt in till hjärtat, varför instrumentet inte behöver vara böjligt. Inne i hjärtat blåses den genomskinliga ballongen upp med hjälp av en in-pumpad koksaltlösning, blodet pressas åt sidan och man kan med lampans hjälp få en lokal, klar bild av ev. missbildningar i hjärtväggarna. Det synfält man får är ungefär fyra kvadratcentimeter i diameter.

Det framhålls att metoden ersätter inte tidigare mycket utvecklade metoder att med röntgen få en bild av hjärtat, men den kan bli ett mycket värdefullt komplement till dem. En del problem återstår ännu att lösa, t. ex. hur man skall kunna göra observationer även i vänstra delen av hjärtat via den nya metoden. Man har tidigare varit inne på de här tankegångarna — redan så tidigt som 1913 — men det var då nödvändigt att först öppna bröstkorgen. Som i en del andra fall gjordes också här de första experimenten med hundar. Instrumentet och resultaten redovisades vid den stora internationella kongressen i Stockholm, då hjärtspecialister från hela världen fick ta del av de svenska forskarnas arbete.

Vi pratar om...

SKOLHETS

En ny termin har börjat och skolgården fylls med brunbrända energiladdade elever och lärare, för det vill vi i varje fall hoppas. Den nya skolreformen med enhetsskola och poängräkning har nog vållat åtskilligt huvudbry innan den helt och fullt kunde accepteras.

Nu är det alltså dags att köpa nya böcker, pennor och portföljer igen, dags för våra telningar att väckas av den ilsket ringande väckarklockan och för de elever som är i tonåren dags att tänka på yrkesval.

Hur vore det med en liten samvetsfråga bästa mamma när ni rätt nyligen börjat inordna er i er stadstillvaro igen efter en underbar semester. Har ert barn verkligen fått tillvarata alla dagar av det korta sommarlovet, utan oro över att inte kunna "hänga med i matte" nästa termin, och utan att sitta böjd över engelska glossor, medan badviken lyste blå i fjärran?

Har ni kanske varit en av dessa överambitiösa mammor som stört badmintonspelet och saftkalaset med frågan — Du har väl pluggat ordentligt, tänk på poängen, du kan ju bli kvarsittare och det vore hemskt.

Då har ni förstört inte bara den soliga badtimmen utan också ert barns själsliga balans och det vill ni väl inte stå ansvarig för?

Under sommaren är det som vår fysik ska byggas upp för att möta hösten och vinterns påfrestningar, allt för många håglösa trötta elever återvänder till plagget utan att riktigt kunna komma in i skolrutinen på nytt. Mycket av denna trötthet kan komma av för mycket ferieläsning eller en för ansträngande sommar.

Men betygen, då säger ni, poängen. Tänk på alla dessa mystiska poäng som inte fanns när mamma gick i skolan och som räknas och dras ifrån. Hela barnens framtid hänger av allt att dömma på poängen och så på rektorn i någon mån, för han har också en hel del att säga till om.

Visst är frågan om ferieläsning individuell och beror i stort sett på barnen

själva, hur mycket de orkar med. Det som är en lek för den ena, kan vara nog att spolia ett sommarlov för den andra.

Ibland inställer sig den frågan, vore det inte bättre om en son eller dotter som har svårt för sig i ett eller flera ämnen hellre går om en klass istället för att under ett kort sommarlov hetsas till en större arbetsprestation än de känner sig orka med?

När ungdomen kommer upp i den högre skolåldern blir problemen större, då gäller det ju för dem att studera vidare eller inte. Också här vill gärna mamma ha ett ord med i laget, men ibland kan mammas energi bli till ett mindre lyckat resultat än hon tänkt sig.

Det troliga är att en mycket energisk mor deklarerar — Eva ska ta studenten, det har min man och jag bestämt.

Så långt är allt gott och väl, det är bra det att Eva inte har vad man kallar för "läshuvud". Hon har däremot andra talanger, tycker om att måla, har affärssinne, eller gott handlag med barn. Men att stå i butik eller gå på målarskola det är inte vad mamma har tänkt sig, kanske inte pappa heller för den delen.

Så tvingas Eva för att inte göra sina föräldrar ledsna, och kanske mutad med löfte om utlandsresa, obevligt vidare på den knaggliga skolvägen.

En dag sätter hon också den vita mössan på sitt blonda hår, mammas önskedröm är uppfylld, och Eva är naturligtvis inte missnöjd hon heller. Studentexamen är alltid en merit som kan vara bra att ha, men de fortsatta akademiska studierna kanske uteblir av en eller annan orsak, ekonomisk eller bara viljelöshet. Eva tar istället en sekreterarplats välbetald, men då kan man också tala om något som kostar mer än det smakar. Vad är orsaken till att så många människor vantrivs i de yrken de har, det kan vara en för pressad skolhets. Vad säger herrar pedagoger och lärarkåren. De kanske rent av instämmer med Bo Bergmans tankvärda ord "och aldrig mera får själen sommarlov..."

Marianne Hellmér

Rökning skadar lungorna — även om man inte får lungcancer

Sambandet mellan rökning och förekomsten av lungcancer har länge sysselsatt forskarna. Särskilt de amerikanska läkarna har offrat mycken möda på att få fram verkliga bevis för rökningens inverkan på lungorna och deras funktion. Peter G. Lindberg har genom studium av utländska tidskrifter och forskningsresultat, som publicerats, sökt ge en bild av läget. Följande sammanställning ger bl. a. vid handen, att rökning skadar lungorna, nedsätter deras kapacitet, oavsett om man drabbas av lungcancer eller inte.

Lungcancer har sålunda nu större betydelse än vad lungtuberkulosen hade för 20 år sedan. Den minskade frekvensen av lungtuberkulos beror väsentligen på den effektiva kemobehandlingen och förbättrade kirurgiska metoder. Nu är lungcancer ett allvarligt problem. Den beror visserligen inte bara på tobaksrökning — den allmänna luftföroreningen spelar också en stor roll, liksom den ökar dödsfallen i bronkitis. Men lungcancer är bevisligen en allvarlig risk för rökarna.

Vid den amerikanska läkarföreningens nyligen hållna årskongress i Chicago framlades resultat av forskning och undersökningar som visade att lungcancer ändå är bland de minsta skador, som rökningen förorsakar på lungorna. Resultaten

framlades av doktor Edward Cuyler Hammond, som är chef för den statistiska forskningen i Amerikanska Cancersällskapet.

Doktor Hammond framhöll att det årligen i USA är 30.000 dödsfall i lungcancer. Men han beräknar att det dessutom finns mer än fyra gånger så många dödsfall, som i ett långt och invecklat händelseförlopp kan sägas bero på överdriven cigarett- och rökning. De djupa halsblossen på en cigarett sprider ett hot om förtidig död genom lungorna, ådrorna och själva hjärtat.

En grupp av amerikanska läkare och statistiker började för sju år sedan en omfattande och arbetsam un-

Särskilt i USA har man som bekant i åtskilliga år diskuterat huruvida rökning förorsakar lungcancer. Cigarettfabrikanterna har mobiliserat all tänkbar expertis, mot vilken andra experter uppträtt. Engelsk statistik har emellertid bestämt visat, att rökningen förorsakar lungcancer. Dessutom har man nu i USA kommit underfund med, att lungcancer inte är det värsta rökningen gör åt lungorna — de skadas också på andra sätt.

Från England kan anföras en statistik från ön Jersey. Denna ö har världens högsta frekvens ifråga om dödsfall för män i lungcancer, och frekvensen för kvinnor är anmärkningsvärt hög. På ön finns inga problem ifråga om industriell eller trafikmässig luftförorening. Men kvantiteten förbrukad tobak per capita är nog den högsta i världen. Och det har inte förekommit något dödsfall i lungcancer bland icke-rökare åren 1957—59, då undersökningen gjordes.

Statistiken för hela England är också upplysande. Antalet dödsfall per miljon invånare åren 1940 och 1960 i sjukdomarna lungtuberkulos, annan tuberkulos, lungcancer och annan cancer var följande:

	1940	1960
Lungtuberkulos	750	125
Annan tuberkulos	150	—
Lungcancer	300	900
Annan cancer	1.500	1.900

Piprökarna klarar "rökskadan" bättre än cigarettörökaren hör man ofta. Säkraste garantin är nog att inte alls röka — men det receptet är väl för enkelt?

dersökning, från vilken preliminära resultat nu föreligger. Från ett sjukhus i East Orange, N. J. fick man lungvävnad från 227 obduktioner. Dessa undersöktes mikroskopiskt av läkarna. De hundratals proven identifierades endast med kodnummer, och läkarna visste inte var de kommit ifrån. Senare kunde statistikerna jämföra vetenskapsmännens resultat med de döda patienternas sjukdomshistoria. Resultaten utgör en utförlig beskrivning av de skador, som rökningen gör undan för undan.

Undersökarna fann att djupt inandad rök irriterar de celler som täcker lungans minsta kamrar (alveoli). Väggarna tjocknar, förlorar sin elasticitet och därmed försvinner mycket av deras förmåga att utbyta den viktiga funktionen att utbyta koldioxid mot syre. Om cellerna utsättes för plötsliga påfrestningar, t. ex. genom hostning eller nysning, går väggarna sönder — en del av lungan blir oduglig.

Medan den täta röken angriper lungcellerna, skadar den också de små blodkärl, som leder blodet till lungans yta för syrsättning. Blodkärlens väggar blir fibrösa och tjocknar. Snart blir det interna avlagringar på de tjocknande väggarna, vilket gör blodkärlen så tränga att föga blod kommer igenom. Många små blodkärl blir så småningom helt blockerade.

Enbart dessa två slags händelseförlopp skulle vara tillräckliga för att förklara varför tusentals personer är "lungkrympingar". Men kedjan av skadliga förlopp fortsätter, så att ytterligare sjukdomar uppstår.

När de mindre blodkärlen i lungan förstöres och de något större förtjockas, ökar blodtrycket i lungans blodkärl, vilket framkallar en ansträngning på högra sidan av hjärtat. Härigenom tvingas också vänstra sidan av hjärtat att arbeta hårdare för att pumpa fram blodet mot ökat motstånd. Ett friskt hjärta kan förmodligen stå emot denna ökade ansträngning. Men ett hjärta som redan är försvagat genom andra påfrestningar kan bli förstört.

Trots att hjärtat tvingas att anstränga sig extra, blandar sig koldioxid från cigarettröken med de röda blodkropparna och minskar yt-

Sociala notiser

Ändrade normer för socialhjälp i Stockholm

Som upplysning och jämförelse med det övriga landet kan följande meddelas om gällande bestämmelser i Stockholm.

Socialnämnden i Stockholm har beslutat höja normerna för socialhjälp med 20:— och 30:— kr för ensamstående resp. makar samt barn tillägg efter omarbetad skala.

Från och med den 1 februari gälla nedanstående understödsnormer för beräkning av behovet av socialhjälp till uppehälle:

Familjetyp:	Belopp månad:
Ensamstående	245:—
„ som äter ute	275:—
„ med 1 barn	330:—
„ med 2 barn	395:—
„ med 3 barn	450:—
„ med 4 barn	505:—
„ med 5 barn	560:—
Makar och sammanboende	
utan barn	370:—
„ med 1 barn	445:—
„ med 2 barn	510:—
„ med 3 barn	565:—
„ med 4 barn	620:—
„ med 5 barn	675:—

terligare dessas förmåga att bära fram syret. Såsom ett resultat härav får det hårt arbetande hjärtat mindre bränsle för sitt arbete. På samma gång gör tobakens nikotin att de små blodkärlen sammandrages i sina trängsta delar. Hjärthastigheten ökar ytterligare, likaså syrebehovet.

De amerikanska läkarna ansåg sig inte kunna säga att rökningen är en grundläggande orsak till vare sig högt blodtryck eller hjärtfel. Men de ansåg att rökningen säkerligen förvärrar sådana åkommor. Likaså ökas risken för allvarlig sjukdom eller död av sådana smittsamma lungåkommor som influensa, lunginflammation och tbc om lungorna är skadade genom rökning.

Det amerikanska läkarsällskapet och cancersällskapet ser synnerligen

Ovanstående belopp äro normalbelopp och kunna i vissa fall och efter särskild prövning över- eller underskridas. Hyreskostnader, bidrag till kläder, elräkningar och bränsle m. m. samt kosttillägg äro ej inräknade.

Kostbidrag utbetalas med 45:— resp. 65:—/månad.

Det sistnämnda bidraget på 65:— är en följd av att Centraldispensarens understödsverksamhet från och med den 1/12 1961 är överflyttad till socialhjälsbyråerna.

Båda kostbidragen utbetalas endast mot läkarintyg och det bör i sammanhanget understrykas att läkare avgör vilket av bidragen som skall utbetalas. Är det fråga om förstärkt kostbidrag skall detta angivas i läkarintyget och det ligger givetvis i den sökandes intresse att i förekommande fall tala med sin läkare om detta.

Social dilemma...

Den berömda svenska välfärdsstaten har sina defekter. Det finns stora underprivilegierade grupper. Och andra grupper har måst betala ett högt pris för sin höjda levnadsstandard. För att få och uppehålla den måste de arbeta så hårt att de sällan har tid att få något utbyte av den.

(Socialläkare J. Takman)

allvarligt på de medicinska problem som är förknippade med rökningen. Till läkarnas ledning kommer man nu att starta en långvarig undersökning av sambandet mellan rökning och sjukdomar. För att minska rökningen bland studerande ungdom vädjar Cancersällskapet till högskolornas ledning att inte tillåta cigarettfabrikanterna att göra reklam i samband med idrottstävlingar i radio och TV.

Amerikanarna röker visserligen ännu mera cigaretter än svenskar, så de därmed förbundna sjukdomsproblemen är kanske inte riktigt så allvarliga här. Vore dödsfallsfrekvensen lika stor här i Sverige skulle vi ha ca 1.300 dödsfall i lungcancer och mer än 5.000 dödsfall, för vilka cigarettrökningen spelar en väsentlig roll, per år i landet. Så mycket är klart att problemet även här är allvarligt.

Peter G. Lindberg

Tongångar

Modersmåslärarna har kongressat. Och vid dylika träffar talas det om svenska språket, dess betydelseförändringar och de faror det utsätts för genom vulgärt inflytande från tveklaktiga munarter och grumliga källor. Vi får nya ord i språket och "di gamle" får annan innebörd än den ursprungliga. En professor gick till angrepp mot bl. a. försöken att uppvärdera vissa begrepp och ge dem nya språkliga beteckningar. Fattigvård blir socialvård, uppfostringsanstalt blir ungdomsskola — och från den 1 juli heter invalidpension förtidspension!

Denna humanisering, uppmjukning av orden, ställer till begreppsförvirring i professors ordbok. När en form av ungdomsvårdsskolor kallas yrkesskolor, "har det lett till ledsamheter för de gamla hederliga yrkesskolorna". Ja, visst kan det vara svårt för dem som har ansvaret för våra ord — men det kan många gånger vara besvärligt också för dem som ska stämplas in under begreppen fattigvård och uppfostringsanstalter etc. Därför för-

söker våra påhittiga sociallagstiftare att röra om i ordlistan — av humanitära skäl. Professorn har säkert aldrig varit på "uppfostringsanstalt" och troligen slipper han också ifrån både invalidpension och förtidspension. Därför har han kanske svårt att förstå de nya ordlistorna från de sociala reformatörerna.

Vissa människor blir klassificerade under vissa ord, som liksom förföljer dem. Orden är som envisa korborrar — de sticker och sätter sig fast. Adel, präster, borgare och bönder — se det var en gammal fin indelning! I stort sett bara fyra grupper. I vår tid har vi massor med beteckningar att hålla reda på. Många adelsmän fick "förtidspension" av drottning Kristina. Hon gav bort stora herrgårdar. "Förtidspensionen" hade en annan betydelse på den tiden. Men det var klarare gränser mellan olika folkgrupper och ordboks-författarna höll ogräset borta ur rabatterna.

Ordet "lungrot" har aldrig haft någon god klang hos folk i allmänhet. Vi känner många försök att mjuka upp ordet. I ungdomliga kretsar döpte man om till "lungpaj" och en hederlig farbror undvek svårigheten genom att kalla sin sjukdom "bröstfel" — ett avtrubbat ord som är besläktat med ordet hjärtfel, en beteckning många människor rundar av den besvär-

Fakta om kulturen

En bok späckad med sakuppgifter och fakta har sammanställts av Torsten Eliasson. Den heter *Kultur i kommuner* och bör vara en stimulerande läsning för praktiska kulturpolitiker, kommunalmän och sifferkarlar, som behöver vidga sin syn på praktisk handläggning av kulturfrågorna. Några stickprov visar vad man får veta. Under fyra och ett halvt år — mellan sommaren 1956 och december 1960 — skaffade sig svenska folket över en miljon TV-apparater, vilket innebär en privat kulturinvestering på över en miljard kronor. Vår budget för rena livsmedel steg med något över 45 procent under dessa år — kulturutgifterna med över 210 procent — och resor med nära 300 procent. Svenska folket är alltså inte längre några hemmasittare, även om vi slutat med vikingatåg och andra former av erövringar. Inom begreppet kultur rymms också sådant som inredning, arkitektur, samhällsplanering och natur- och landskapsvård.

Torsten Eliasson: *Kultur i kommuner*. Tiden, pris 6:75.

liga sjukdomskaraktistiken med. Det är svårt att hitta på vänliga ord för sjukdomar.

OREDADA I PROFESSORNS ORDBOK...

Samhällsutvecklingen trasslar till begreppen i professors ordbok. Fattigvård blir socialvård, uppfostringsanstalt yrkesskola, kroppsåga tillsägelse, invalidpension förtidspension osv.

Många som sysslar med människovårdande uppgifter talar om "klientelet", dvs. det är namnet på dem som behöver deras tjänster. "Det sitter en klient och väntar på doktorn, kuratorn, assistenten" osv. Inte låter det vackert — eller hur? Till och med en professor, som sitter i ett väntrum och väntar på sin läkare, kan riskera att bli kallad "klient" av någon som sköter om doktors mottagning, en assistentsköterska till exempel!

Vi lovar att inte bli för mångordig i denna ordstrid. Ett gott recept är Skriftens ord att vi klarar språkfrågan bäst med ja och nej. I praktiken blir det dock en smula ensidigt med ja och nej. Våra kära modersmåslärare är väl heller inte nöjda med en så kortfattad ordbok. Ord måste vi ha — och helst sådana som låter bra och inte ställer oss i dålig dager för medmänniskorna, som tyvärr ofta hänger upp sig på ord och meningar. Frågan om ordens värde är en svår fråga. En tidning löste den på sitt sätt genom att i blickfånget på första sidan fastslå; "att inför Vår Herre är vi alla smålänningar".

Poesi för vardagsbruk

Om Birger Norman får hålla på ett tag till har han romantiserad av den poetiska sektorn i litteraturen. Poeterna har efterträtts av sociologiskt inspirerade avsynare som går omkring i våra snabbköp, bland kommunalmän och samhällsplanerare och gör iakttagelser. Sedan kastar man rimmen, behåller resonen och sätter igång sin dammsugare, diktar medan termosta-

Birger Norman

ten spinner inspirerande i kylskåpet. Just så tänker man sig den moderne poetens arbetsmetod. Det sista alstret ur Normans arkiv föreligger nu och det enda traditionella är väl namnet på samlingen *Styvmorsviolen*, en samling dikter som har ganska litet att göra med vedertagen poetisk växtvärld.

*

Bland annat spekuleras i Norrlandsfrågor och skalden frågar sig "varför det drar från häktfönstret, varför skidstavarna går av" — och varför alltid samma "jävla bakhalka?" På ett annat ställe drar det ihop sig till "acksjon", det är packat och färdigt, man har satt "spånkorgen däri backlucka, och satt Tidningsbla för fönstre" — och sedan är det klart för start: "Å kula rö så får vi — åt Stockholm".

*

Den här sortens poesi liknar mera dagboksfragment ur vardagslivet. Som sådana är det rejäl vardagslyrik av den sorten man kan läsa på tunnelbanan på väg till jobbet och konstatera att man själv är en enkel kugge i poesins lekverk.

Birger Norman: *Styvmorsviolen*, en folkbok, Rabén & Sjögren, pris 13:50.

Världens läkartätaste land är Israel

250 läkare på 100.000 innevånare

I staten Israel genomgår sjukvården en märklig expansion. Landet kan också uppvisa en märklig befolkningsutveckling. År 1948 hade landet endast 655.000 invånare — i dag ä rantalet uppe i 2.200.000.

Befolkningsökningen betyder också ökade krav på medicinska resurser. Om denna upprustning i sjukvårdspersonal och andra medicinska resurser berättar Bert Miller i *Sveriges Landstings Tidskrift*. Beträffande utbildningen av läkare är faktiskt resurserna större än beho-

vet. Man kan låta andra u-länder få läkarutbildning i Israel. Men de egna resurserna är ändå imponerande. Medan vi i Sverige har 92 läkare på 100.000 kan Israel vid jämförelse redovisa 250 läkare på motsvarande antal människor, dvs. 100.000 invånare. Israel är med andra ord världens "läkartätaste" land. En bra värdemätare på att sjukvården gett resultat är kurvan över barnadödligheten. År 1950 uppgick barnadödlighetssiffran per tusen barnafödselar till 46,22 — 1959 hade siffran sjunkit till 27,73.

AMS föreslår höjda utbildningsbidrag för handikappade

Arbetsmarknadsstyrelsen föreslår hos socialdepartementet höjning av utbildningsbidragen till handikappade, arbetslösa och ensamställda kvinnor från den 1 jan. 1963. Styrelsen framhåller att levnadsomkostnaderna stigit väsentligt sedan den senaste höjningen av utbildningsbidragen genomfördes 1959. Familjetilläggen har också varit knappa.

Grundbidraget som närmast avser den utbildades egen försörjning och som nu utgår med 410 kr per månad föreslås höjt till 475 kr. Familjetillägget för maka, vilket f. n. utgår med 55 kr vid utbildning på hemorten och 140 kr vid utbildning utom hemorten, föreslås höjt till 100 respektive 220 kr. Barntillägget, som nu utgår med 45 kr per månad och med 87 kr till ensamställdas barn, höjs till 90 respektive 130 kr.

De ortsgaderade hyresbeloppen föreslås i ortsgrupp 3 och 4 höjda från nuvarande 85 till 100 kr, i ortsgrupp 5 från 100 till 125 kr, utom i

Stockholmsområdet där en höjning föreslås till 150 kr.

Styrelsen vill särskilt understryka att den sociala omvårdnaden av eleverna, som ofta kommer från glesbygder till tätorter, måste uppmärksammas. Ett bättre omhändertagande av eleverna under utbildningstiden kan göra dessa mera positivt inställda till en definitiv utflyttning från en arbetslöshetsort.

KINESISK DIKT

Låt oss ej förtala vår granne
och orda om våra sjukdomar
när vi kommit samman så här.
Må orden ej heller söka
sig till den vardag som förestår.
Se: kvällen har fått en stjärna
och rosenbuskarna blommar.
Låt oss tala om dem.

NILS-ERIC BJÖRSSON

KINESISKA TAVLOR

Kinesisk konst i ord och bild

Av NILS-ERIC BJÖRSSON

Det finns inget land i världen där lusten och förmågan att skapa har varit så stor som i Kina. Konstnärlig begåvning har alltid varit utmärkande för det kinesiska folket.

Poesin, skrivkonsten, måleriet, betraktar kinesen som de tre upphöjda konstarterna. Av dessa står poesin högst, har alltid omfattats med det största intresset.

Att vara lärd i Kina innebar länge detsamma som att vara poesibildad. Under Tangdynastin t. ex. (618—906) blev lyriken till och med examensämne för alla blivande ämbetsmän. Det var under denna period som den kinesiska lyriken nådde sin höjdpunkt. Flera av kejsarna själva var verksamma som poeter och de samlade gärna de främsta skalderna omkring sig.

Hur långt tillbaka i tiden sträcker sig den kinesiska poesin? Det vet man inte. Det är lika svårt att svara på den frågan som att ange tillkomsten av landets kultur. Vi vet bara att det har bevarats strofer ända från 2.000 år före Kristus. Kejsar Yao är det äldsta namnet vi träffar på, han skrev poesi redan omkring 2.350 f. Kr.

Statsmannen och filosofen Konfucius, som levde ett halvt årtusende f. Kr. är i poesin förknippad med utgivandet av en samling visor och ballader skrivna mellan 12—600 f. Kr. Shih Ching heter samlingen och de folkliga sångerna handlar mest om kärlek, krig och vardagsliv.

Vi ska inte gå in på de dynastier som närmast följer — det överlåter vi åt den intresserade läsaren att göra på egen hand — utan vi ska ta steget fram till den kinesiska poesins storhetstid, Tangdynastin som vi nämnde. Tangdynastin var förresten även i andra avseenden en guldkantad sida i Kinas historia.

Man räknar med att drygt 2.000 poeter var verksamma under denna tid och att omkring 50.000 poem har efterlämnats. Det är naturligtvis inte på långt när allt som skrevs, myc-

ket blev förstört eller försvann. Många av de här poeterna skrev endast för sitt nöjes skull och höll inte så noga ordning på sina alster.

Den kinesiska lyriken är framför allt naturlyrik.

*"Som en snöflinga
dalar den vita hägern
mot stranden av en djupblå sjö.
Orörlig väntar den
på stenen längst ute
den stränga vinterns ankomst."*

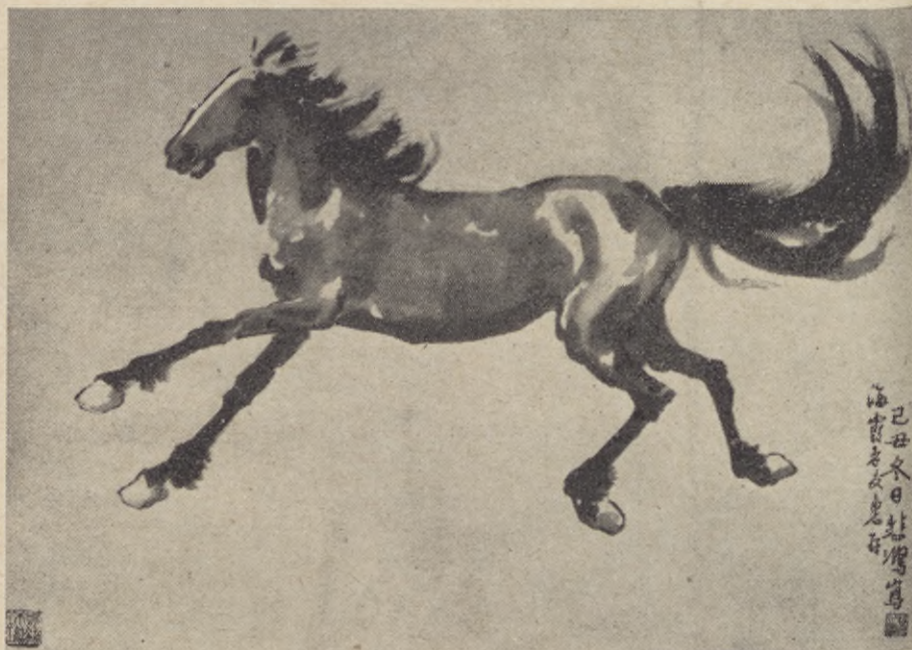
Poemet har skrivits av den mest populära av alla kinesiska skaldar, Li Po. Som så många andra innehade han en befattning vid hovet. Han råkade emellertid så småningom i onåd och fick föra ett kringströvande liv. Det berättas att Li Po omkom genom drunkning, då han berusad satt i en båt och försökte omfamna sin vän månen i vattnet. Man får nog emellertid betrakta detta som en av de många myterna om hans liv.

Kärleken brukar ju uppta en dominerande plats i all poesi, så gör den dock inte i den kinesiska. Tänker man efter så finner man den

LI K'O-JAN: diktaren T'AO YÜAN-MING, konstverket tillkom troligen år 1954, finns i Prag.

HSÜ PEI-HUNG: Galopperande föl, daterad: Vintern 1949. Nationalgalleriet i Prag.

naturliga orsaken. Det blev väl inte alla gånger så helt med kärleken då det var föräldrarna som valde den tillkommande åt sonen och han kanske fick se henne som först vid bröllopet. Men vi ska i alla fall stanna vid Li Pos utsökta "Bitter kärlek".

"Så vacker hon är, då hon öppnar sitt
pärlklara fönster,
hur lugnt hon lutar sig ut — så mörk
hennes panna är.
Du kan se hennes tårar som glittra
mot kinden,
men inte den man hon så bittert älskar."

Nej, vänskapen är ett mycket vanligare motiv, kärleken till vännerna. Överallt i den kinesiska poesin diktas det om knutna eller brustna vänskapsband. Som hos Li Shang Yin, "Skrivet en regnig natt till en vän i norr".

"Du frågar mig, när jag skall
komma. Det vet jag inte.
Jag drömmer om dina berg och
höstliga floder, som svämma
över varje natt av regn.
Å, när skall vi få putsa ljusen
igen i fönstret som vetter mot
väster?
När skall jag få höra din röst igen
var natt genom regnet?"

Kineserna var också mycket hembygdskära och kunde i några få strofer ge uttryck åt sitt vemod, sin hemlängtan. Poeten heter Wang Wei.

"Ensam i fjärran land
är jag dubbelt hemsjuk i dag,
då mina bröder bär bränsle till berget,
var och en sin gren — och min är borta."

Vi nämnde att poeterna var gärna sedda gäster vid hovet, då ofta kejsarna själva skrev poesi. Den berömda kejsarinnan Wu skrev utsökta poem för att kanske i nästa stund mörda någon av sina anhöriga för att konsolidera sin makt. Sällskapslivet vid hovet stod i sin mest utsökta prakt och gav upphov till mycken poesi. Chu Ch'ing-yü har lämnat en poetisk pärla.

"Porten har saktat stängts till palatsets
trädgård,
haremsdamerna trippa bort mot
sin paviljong av jade,
proppfulla av kejsarligt skvaller,
som ingen vågar andas om,
så länge de ha kejsarens papegoja
mitt ibland sig."

P'ANG YÜN: Jordbrukarkollektiv, daterad maj 1955, Nationalgalleriet, Prag.

Tyvärr är det alldeles omöjligt att åstadkomma en fullt riktig översättning av den kinesiska poesin. Det som når fram till oss i tolkningarna blir bara ekon av originalen. Det hänger samman med att det kinesiska skriftspråket inte är en ljudskrift som hos oss utan en bildskrift. "En kinesisk dikt är en tavla i ord", har någon sagt. Det som vi behöver två ord till, uttrycker det kinesiska skriftspråket med ett. Det kinesiska ordtecknet har inte förändrats un-

der årens lopp, från det ristades in på bambuskivor, målades med tusch på siden fram till papperet.

Men trots alla tolkningssvårigheter som råder kan man säga, att det som vi kunnat tillägna oss av den kinesiska lyriken, äger tillräckligt av skönhet och utsökt känsla för att vi ska stanna inför den alldeles betagna.

Bilderna hämtade ur en nyttig volym "Nutida kinesiskt måleri". (Bokkonsum)

Den präktiga björken var klädd i festskrud...

KANALJERI FÖRR och NU

Text: KI-LO-WATT

Teckningar: SVEN BJÖRNSON

inom räckhåll. I det avseendet fanns många gemensamma drag med dagens raggare.

Under lördagskvällar och helger drog ungdomsskaran ihop sig till förlustelser. Den magra andliga soppan bestod ofta i logdans på sommaren, stugsittande på vintern. Ofta drog man omkring på vägarna och ställde till ofog. En och annan fribrytare lämnade skaran för att söka lyckan hos någon byjänta, som uppvaktades i löndom, men kollektiv uppvaktning av pojkhöpar kring stugor, där flickorna var väl dolda bakom neddragna gardiner, förekom ofta liksom intermesson vid dessa uppvaktningar.

Om nu föremålet för den heta uppvaktningen inte visade sin gunst så kunde det gå hett till utanför stuguväggen. Ibland gick de ilska friarna till attack mot tillgängliga föremål. Och inte var det väl så lätt alla gånger för en stackars flicka att veta hur hon skulle bete sig när en tre fyra ungtuppar stod på huk utanför fönstret och ville bli insläppta. Om de bara ville komma en i taget kunde det väl vara lättare. Att knacka på fönster hos unga flickor var en sport, en tävlan i djärvhet inför det täcka könet, och priset för sådana bedrifter var då flickan lättade på fönsterhaken och släppte in friarn. Men ofta inskränkte sig tillmötesgåendet till att hon öppnade fönstret och pratade några ord med fönsterfriarn. Sedan fick han gå — avspisad eller uppmuntrad att göra om försöket vid lämpligare tidpunkt. Om inte var det så lätt alla gånger att smyga sig fram till fönstret för gammelfolket på gården ville också ha ett ord med i hjonelaget. Flickan som öppnade fönsterhaken alltför lätt var väl heller inget åtråvärt byte. Fönsterfrieriet krävde takt och ton.

Fönsterfrieriet hade sin höjdpunkt i augusti och september, då det mörknade kring stugorna. Sommarens nojs på dansbanan och ute på vägarna hade lagt frön till nya byäktenskap. Den som kom in fönstervägen var ofta den som segrat i dragkampen under en lång sommar, en segerherre i strid med många rivaler. Ofta kunde striden avgöras just utanför fönstret. Det fanns då

När raggargängen far omkring i sina bilar på våra landsvägar och lägger sig till med underliga namn, "Olympic Drinking Team" och liknande, tycks det svårt att plocka fram liknande exempel från förr. Bilar fanns inte, landsvägar var det också smått om — och tungvrickande utländska namn var ännu inte på modet. Men det fanns goda exempel på kanaljeri, låt vara av annat slag än raggarnas framfarter, men ändå... Man har lust att bara slå fast att människan är sig lik i alla tidsepoker. Det är bara formerna för kanaljeriet som skiftar med teknik och ökade tekniska resurser.

I vår byamenighet flöt allting sakta och de tekniska möjligheterna att åstadkomma gungningar i samhället var ytterst små. Med tanke på de stora ungdomskullarna i vår by — det fanns massor av ungdomar — skulle vi nog ha ställt till åtskilligt med buller och brak, om vi varit motoriserade som nutidens ungdom. Nu var vi — som sagt — illa utrustade tekniskt sett. Till och med trampcyklar var en ganska sparsamt förekommande vara, allt för dyrbar för att vara allmän egendom, men kanaljeriet och rackarskap praktiserades med de resurser, som fanns

två sätt för den förlorande parten att begå sin reträtt: smyga sig slok-örat bort eller ställa till ofog. Omständigheterna i varje särskilt fall avgjorde reträttens karaktär. Två bypojkar, som länge tävlat om en giftasvuxen dotter hade både fattat beslut om att via den sedvanliga fönstervägen göra slag i det segdrag-na dramat. Olyckligtvis råkade de bestämma sig för samma lördagskväll — de möttes inte på vägen och heller inte vid fönstret. Men den olycklige, som råkade komma en halvtimme efteråt, fick när han smög sig fram till fönstret, uppleva rivalens segerrusiga hänskratt innanför. Och för att ytterligare be-segla sitt övertag satte han innanför upp sin nakna fot mot fönsterrutan och viftade försmädligt med tårna åt den stackarn, som kom försent till kärlekens dukade bord. I det fal-let låg hämnden nära till hands. Den kom också. På morgonen, då seg-raren gjorde sitt uttåg genom fönst-ret, hängde en strypt tupp på fönst-ret och färskt tupplod droppade i ansiktet på honom. Det var rivalens avskedshälsning. Gårdens präktige chefstupp fick sätta livet till i sista striden om gårdens lika präktiga dotter.

Tuppar och kattor kunde få släp-pa till livet för den mänskliga kär-lekens skull. En avlivad katt på stugubron kunde vara en sista häls-ning från en försmädd friare. Men

Den som kom in fönstervägen var ofta den som segrade i dragkampen...

...fick han uppleva rivalens segerrusiga hänskratt innanför...

oftast gick sviterna efter nattens le-
kar ut över döda ting. Man kunde
t. ex. ta ladugårdsdörren från gång-
järnen och hissa upp den högst uppe
i flaggstången. En torparfamilj, som
var motståndare till all uppvaktning
fönstervägen för sin granna tös, fick
känna på det kollektiva trycket vid
många olika tillfällen, då byns kär-
lekshungriga unge män, uppretade
över det stängda fönstrets politik,
gick till aktion i skydd av höstmörk-
ret. En söndagsmorrn vaknade tor-
parfamiljen i panik. Först med att
den sedvanliga kaffekokningen på
morrnkulan fyllde hela huset med
kvävande svart rök. Pojkskallarna
hade tagit den nya präktiga rismat-
tan framför stugubron och lagt den
över skorstenen. Att det blev dåligt
med draget i spisen vid kaffekok-
ningen kan man lätt förstå. Hostan-
de och rödögd störtade hela famil-
jen ut på gårdsplanen; husfar först
med flannelnattskjortan fläktande
som ett segel kring de håriga benen,
de övriga i husfaderns spår — alla
lika övertygade om att elden var
lös. Väl ute på gårdsplanen blev det
dock stopp i paniken inför en sällan
skådad ny syn. Den präktiga björ-
ken med sina yviga grenar var
klädd i fästskrud med gårdens nyt-
tvätt, som tagits loss från klädstrec-
ket och knutits fast på grenarna, en
dekorativ julgran klädd i tvättklä-
der. Och överst i toppen, med klor-

na pekande rakt mot skyn, satt
dynggrepen fastbunden som en spi-
ra på det dekorativa spektaklet. En
sådan syn en höstmorgon måste gi-
vetvis gå till historien som ett syn-
nerligen fantasibegåvat exempel på
ungdomligt rackarskap. Det fanns
andra saker, nidingsdåd av simpla-
re märke med större utrymme för
förstörelselusta, där polismakt fick
rycka in och reda upp omständighe-
terna.

Om man nu försöksvis ska dra
några paralleller mellan förr och nu,
är det väl först en sak man bör hål-
la i minnet. Det finns ett övermått
av verksamhetslust hos ungdom —
leklust och dådkraft — och det gäl-
ler att länka in dessa krafter på
sunda banor. Studiecirklar och ung-
domsverksamhet var okända be-
grepp förr oss. Nu är det mycket
gjort på det ungdomsvårdande pla-
net — men ändå är det långt ifrån
tillräckligt för att stoppa upp rag-
gare och andra sabotörer. Pudelns
kärna i det här sammanhanget har
vi ännu inte kommit åt — frågan är
väl om vi någonsin finner en effek-
tiv medicin mot busfasoner. Den
tekniska utvecklingen tycks också
här vidga basen för kanaljeri av oli-
ka slag — bilarna är dagens stora
problem. En raggare i bil är myc-
ket farligare än en kanalje till fots.
Bilrapparens aktionsradie blir myc-
ket större. Vi får trots allt inte ge
upp utan fundera vidare över de
nedbrytande krafternas dunkla spel
och sättet att stoppa dem i männi-
skovänligare kostymer — så långt
det är möjligt i tekniskens växande
aktionsradie. Blir man lite äldre är
det så lätt att romantisera över ung-
domen förr — de var inte så "avan-
cerade" då! Även med risk att få
sina synpunkter bedömda som
"gammelmansfunderingar" måste
sagas att det verkade vara mera fan-
tasibegävningar i ungdomskullarna
förr — till och med när det drog
ihop sig till simpelt kanaljeri!

Schacklösning

Lösning till Hans J. Beyers schackstudie:
1. d7 T×h2! (Enda sättet att hindra vits
bonde att gå i dam. På 2. d8D följer nu
Td2† med damvinst.) 2. Kd4! Td2†. (Vad
är det nu vit har i bakfickan?) 3. Kc3!!
T×d7 4. b4† Ka4, 5. b3† Ka3 — pat!

En snabbild från dagens Egypten

— Varför fotograferade ni det där — varifrån kommer ni? Varför fotografera det som är fult när det finns så mycket vackert här i Kairo?

En ung soldat rycker fram mot min plats. Bussen skramlar fram i gamla Kairos slumkvarter. Jag har fotograferat en för stadsdelen typisk affär. Tog bilden genom bussfönstret. Varorna var uppstaplade på trottoaren, basarvis. De bestod av tomma konservburkar, glas, plåt och skrot.

Någon tillfredsställande förklaring till mitt motivval kan jag inte prestera. Det är det som är annorlunda som har lockat mig, det som jag inte kan få se hemma, inte ens i Gamla stan. Det svaret kan jag inte ge. Det skulle bara reta upp den stolte förenade arabiske soldaten ytterligare. Vi har förolämpat varandra. Jag tycker inte om hans näsvisa ingrepp i min självklara västerländska rätt att se och fotografera vad jag vill. Han har också tagit det personligt. Nationens anseende är hans.

*

Efter ytterligare några dagar i den förbryllande tremiljonstaden förstår jag soldaten bättre. Den bild man får med sig hem kan vara hurudan som helst. Den kan vara avskräckande likaväl som tilltalande. Urvalet är djungelaktigt rikt i Afrikas största stad. Så varför stanna upp inför första bästa skräpaffär.

Har man väl mött det fantasieggande äventyr som det är att genom museer, pyramider, palats och moskéer i en och samma stad återuppleva en historia som är dubbelt så gammal som Roms, och har man ändå en känsla av att det fattas något i turistupplevelsen, så är man förstås lite obekvämt nyfiken.

*

För min del tycker jag att alltför trägna strövtåg på historisk mark är slöseri med tiden vid ett förstagångsbesök i en storstad. Visst ska man se det, men ändå är det en turists plikt att lära känna ett land genom dess människor. Och de människorna måste vara levande. Vad är det egentligen för mening med allt detta kringfrottande, kamerajaktande runt jordklotet, om man inte stannar upp och ser den aktuella sanningen i ögat?

Soldaten hade gett mig en lektion: han hade talat om för mig hur djupt den nasseristiska, nationella drillen trängt in i det unga Egypten.

Lektion nummer två fick jag av Mo-

Om en resa på klassisk mark — i Egypten — berättar Stig Arb här. Det är en upplevelse i ett land där gammalt och nytt möts — där priser och löner och levnadsstandard — har aktualitet mitt ibland minnesmärken och sevärheter en turist gärna helst stannar inför. "Mohammed", tjänstemannen, som läste av elektricitet, får förkroppsliga något av det nya som sker i Egypten, faraonernas urgamla land.

Nya Kairo: cocacolakärra framför modern skyskrapa.

ammed Mustafa, tjänsteman vid elverket i stadsdelen Dokki.

När jag träffade denne Mohammed, en av alla de otaliga araber som bär samma namn, strosade jag på den stora cirkelrunda Frihetsplatsen. Jag hade druckit kaffe på Ibis Café, den enda billiga avdelningen i det nyinvidga storhotellet Nil-Hilton, vars inredning är ett amerikanskt brett smile över egyptisk sfinkskultur.

Betjäningen på caféet är anmärkningsvärd. Det är nämligen unga kvinnor som serverar, något som man annars inte möter i Egypten, där resliga män från Nubien har patent på serveringsyrket.

*

Flickorna verkar vara ovana vid jobbet. En del av dem har tagit det i brist på

bättre. För många finns det inget annat att få, om de inte vill bli lärarinnor. Och det vill de inte, för då hamnar de i någon av allenast Allah icke förgäten fellahby, i en ökensträv bondby alltså.

De akademiskt utbildade servitriserna får sällan servera universitetsungdom av den anledning, att den inte rör sig på stan på kvällarna. Inte ens universitetets elever är så frigjorda att ett par kamrater av olika kön vågar sig ut på tu man hand med mindre än att de är förlovade.

Servitrisen behandlade mig avmätt, nästan nonchalant, när jag betalade. Amerikan kunde jag knappast vara eftersom jag sökte upp ett billigt ställe. Men något från västvärlden var jag. Hon skulle blivit vänligt inställd till mig om jag talat om att jag var svensk. Sverige är ett bra land har Nasser sagt, nämligen.

*

Jag hade inte kommit många steg från Ibis Café förrän jag träffade Mohammed Mustafa. Jag hade fått för mig att jag skulle gå på nattklubb. Inte kan jag komma hem från Kairo utan att ha sett magdans, tyckte jag.

Mohammed bar västerländska kläder, och det är ett säkert tecken på att en egyptier är engelsktalande. Mohammed talade engelska och jag talade om att jag var från Sverige. Det var bra.

Men nattklubbarna var inte bra, sa han. Det kostade bara en massa pengar, och så hade man tråkigt. Exempelvis på den där klubben som var inhyst i Faruks gamla lustyacht tvärs över Nilen vid Kasr el Nilbrons fäste.

— Följ med mig till min branschklubb i stället, sa Mohammed ivrigt.

Innan jag hunnit bestämma mig riktigt så satt jag i alla fall tillsammans med Mohammed i en buss. Den for paradavenyn Corniche utmed Nilen. Vi lämnade stans upplysta kvarter med en fart som är egyptiska taxi- och busschaufförers samt flyfotade afrikanska vilddjurs egen.

Mohammed berättade under tiden att han var avläsare på gas- och elverket i stadsdelen Dokki. Tjänstemännen där hade en egen klubb. Det var dit vi skulle.

*

Strax innan det blev kilometer mellan de elektriska ljuspunkterna hoppade vi av bussen, och jag var fortfarande inte helt övertygad om ifall branschklubben existerade eller om jag gått i en skälligen enkel bondfångarfälla.

Vi gick några mörka kvarter bort från Nilen. Svängde om hörnet — och där låg Mohammeds klubb.

Det var en inhägnad plats, stor som en större fotbollsplan. I kortändan en vit huskub, på långsidan en utomhusestrad, mitt på fältet basketbollsplan och tennisbana.

Från Gamla Kairo, där en soldat försökte stoppa fotograferingen.

Byggnaden bestod av ett stort kalt rum slumpmässigt möblerat med några bord och stolar. Mohammed visade mig in i ett mindre rum. Där fanns skinnfätöljer och ett bastant skrivbord. På väggen hängde ett stort inramat foto av Nasser. Naturligtvis — detta foto ser man överallt, denna evinnerliga bild med en evigt energiskt leende statschef.

Miljön var för övrigt inte särskilt leende. Visserligen smilade den handfull tjänstemän, som satt här och fördrev kvällen över brädspel och tekoppar, upp sig när Mohammed kom in och presenterade mig, men det var leende mera i tjänsten än av pur glättighet. Alla var dock mycket vänliga mot mig. Vi tog en promenad runt bollbanorna, där de hade blomstersängar. De odlade ett tjugotal arter och bröt ett praktexemplar av varje och gav mig. Det kändes lite fånigt att gå omkring med den spräckliga buketten.

Så slank vi in i branschklubbens heligaste igen. I rummet med skinnfätöljer och stort Nasserfoto, brädspel och te.

*

Teet serverades av en ung man i galabia, den där nattskjorteliknande dräkten som är arabisk tradition. Grabben var aderton år och hade fem barn, berättade man om servitören. Han var förstås gift sen länge.

Än de då, tjänstemännen, var de inte gifta? De var mellan tjugofem och fyrty år. Ingen av dem var gift. Det var först när Mohammed och jag promenerade genom stadsdelen Dokki, hans distrikt, som jag fick veta varför dessa män i gas- och elverket inte var gifta.

Vi hade tagit bussen tillbaka. Mohammed visade vilka hus han läste av elek-

tricitet i. Mohammed hade otur. Rätt som vi gick där sloknade allt elektriskt ljus. Hela stadsdelen blev nermörk i ett par minuter. Mohammed muttrade sårad att det var skandal. Ljuset kom åter och vi gick in på en bar och drack kaffe.

Där frågade jag Mohammed varför inte någon av hans kamrater hade bildat familj.

— Det är för dyrt, sa Mohammed dystert. Vi vill leva modernt, men om vi skulle gifta oss hade vi inte råd att skaffa oss västerländska kostymer, skor och sånt.

*

Så var det alltså för de lägre tjänstemännen, ungefär som i 80-talets Sverige, där den gifte statlige lille tjänaren klippte fransarna från byxbenen innan han vågade sig förbi verkets vaktmästare.

Mohammed bodde hemma hos sina föräldrar, och så gjorde de flesta av hans arbetskamrater. Han var mån om att hålla sin kostym snygg och förtjust över sin cigarrettändare och sina solglasögon. Inte så där primitivt infödingsglad, det behöver man inte vara för att man råkar bo i Afrika. Nej, de här attributen representerade framtiden och friheten för honom.

Mohammed var salig på sin fason, styrkte sig på idéerna, hängde upp sin tro på de industriella femårsplanerna. Han var dock en man i staten, en man i västerländska kläder.

Visst satt han där i kläm under det historiska framstegshjulet. Men han log tappert, var stolt och solidarisk.

Och han var långt från konservburksaffären i gamla stadsdelen, som soldaten med fanatiskt förtvivlad glöd i blicken ville förhindra mig att fotografera.

Farväl till sommaren

Nu är tid för Dig, min broder,
tid att lägga båtens roder
mot en strand, mot hemmets grind.
Hösten kommer, kvällen nalkas
och från havet dagen svalkas
av en kall septembervind.

Nu är tid att lätta ankar,
segla hem i svärmodstankar,
hem mot stadens hettrafik.
Nu är tid att vittja nätet,
som Du hoppfullt och förmädet
lade ut i Sjöbloms vik.

Kanske ger det Dig en gädda,
kanske strömming, kanske skädda,
kanske flundra eller sik.
Sen får Du i fiskaffären
handla fisken, liksom bären
i Din vanliga butik.

Nu är tid för Dig, min syster,
Du som alltid, brun och yster,
störtade i böljan blå,
tid för Dig att sista gången,
än i somnardrömmen fången,
doppa ned Din lilla tå.

Tack, o sommar. Vad Du givit
i mitt sinne har förblivit.
Tack för regn och tack för sol.
Nu är tid för Dig, min broder
att den jord, som är Din moder,
lämna för en skrivbordsstol.

JUAN

MINIATYR

Som en badande kines
guppar månen denna afton
i sjöns cyklopöga.
Långt borta
skriker några måsar ödsligt,
rör sig som vita
besinnande konstnärshänder.
I mjuka drömtofflor
vänder ett ungt par
tillbaka mot staden.

NILS-ERIC BJÖRSSON

Hon hade väntat på besöket nära en halvtimme, gamla Ol'mass-Göli. Suttit vid det underliga fönstret hon visst aldrig riktigt kunde vänja sej vid. Aluminium och en enda stor glasruta, nä, två glasrutor. Såg ut som skyltfönsterrutor gjorde dom sannerligen... Allt inramat i finådrad ek och svängbart alldeles på fel sätt, tyckte hon. Två krukväxter hade hon fått på sin lott, dom var uppriktigt sagt fula. Fast sonhustrun Lajla — hon som snart skulle komma — hade sagt att: det förstår väl lilla farmor, att dom passar i ett modernt rum. Sagt också namnen på styggheterna och för sitt liv ville inte Ol'mass-Göli minnas de namnen. Numera tittade hon knappt åt blomkrukorna. Syster fick vattna dom...

Att de nånsin kunde blomma föll henne aldrig in.

*

Det var då det knackade på dörren och innan hon fått fram sitt: stig in, stormade Göran över tröskeln. Efter honom de tre barnen. Siv med blommorna, både i famnen och annorstädes. Kysste farmor på kinden och då kände Ol'mass-Göli att det inte var så helt med alla rosorna. En del — de som borde ha varit vackrast — hade Siv köpt i parfymaffären. Men hon var redan arton och arb... nej, jobbade i affär och måste se ut som... ja, som vad? Farmor ville inte riktigt tänka den tanken ut, dels älskade hon Siv, den enda av Görans barn som nånsin visat henne den minsta genkärlek och den enda som alltid var glad och vänlig och dessutom såg ut att inåt mena det hon utåt visade.

Vattna blommorna

Novell av EINAR CANTZLER

Roy — mens Ol'mass-Ersa levat och fortfarande sprungit i skogen efter älg, då hade de en hund på torpet som hette Roy — mellanpojken, tog i hand han och tänkte visst ett tag bocka som far hans tvingat honom göra en gång i tiden. Sen blev det bara en knix numera, nu då pojken var så stor att moderna uppfostringsmetoder förbjöd tvång av det slaget. Snart skulle han inte ens följa med till ålderdomshemmet... snart, ja! Men snart skulle han inte heller behöva. En mörk och dyster stund i kyrkan och allt tvång upphörde. Allt föräldraauktoritetstvång och det som hade med vanlig mänsklig anständighet att skaffa.

Och minsten, han som kommit flera år för sent och bara var fyra år och hette Erik. Efter farfar så att säga.

Ska du inte hälsa på farmor. Äsch, nu ska du inte vara dum, visa att du är en

karl och inte rädd för farmor... Roy stirrade ut genom fönstret, som om han inte alls hört familjen till, Lajla blev röd under pudret och tände nervöst en cigarett medan Siv som vanligt klarade upp krånglet.

Minns du inte såna fina karameller du fick av farmor sist, sa Siv och charmade lillbrorsan som hon brukade charma kunderna i affären. Charmen hade hon efter far sin, tänkte Ol'mass-Göli, som ändå inte var alldeles så gammal att hon inte visste vad det ordet betydde. Men var i herrans namn... jo, i klädskalet, högst

på översta hyllan (hade måst våga livet på en stol för det) stod karamellpåsen.

Erik sken upp, tog lydigt i hand och glömde se ut som hade farmor varit den elaka vargen i sagan, sög på den klibbiga karamellen och måste torkas om snuten.

*

Det fanns stolar för alla, det hade syster sett till i förväg. Sen bars dom ut och lika gott det, tänkte Göli och hostade utan att veta om det. Lajla gjorde en grimas, knycklade sönder cigarettreter i tändsticksasken och såg purken ut.

Ja men inte behöver du sluta röka, sa farmor. Se jag hostar ändå jag och egentligen tycker jag det luktar gott. Vet ni, tillade hon, ibland skulle jag ha lust att röka, helst pipa då. Som sällskap...

Innan hon fick det ensamma rummet bodde hon tillsammans med en finngum-

Teckningar:

ELSIE-BRITT STENQVIST

ma, som rökte pipa. Det kändes stundom så tomt, inte efter gumman, men efter pipan och den goda lukten.

*

Men Göran skyndade sej att tala om annat. Han hade slutat röka för två år sedan, Lajla hade svurit på att aldrig börja och Roy... Just då smög sej pojken hand ner i kavajfickan, snodde runt sökande... Göran gjorde ett uppehåll i berättandet och alla tittade förvånat åt hans håll. Fast de knappt lyssnat förut.

Jo, som sagt, du kommer knappt att känna igen dej, tog han upp tråden, till sommaren. För då ska du förstås åka med oss till stugan...

Medan hon förstrött lyssnade på sonens ordande om alla fina förändringar där hemma på torpet, om att han dragit in ellyse och telefon samt satt upp den urygla stallyktan i farstun, den som farfarsfar haft med sej från Småland en gång i tiden, förargade sej Göli som vanligt över att...

...ja, över att Göran och Lajla och Siv aldrig sa där hemma, alltid bara stugan. Sommarstugan ibland. Dom var förstas stadsbor, men Göran hade i alla fall fötts där, växt upp där...

...som sagt var, mässade pojken på, du kommer knappt att känna igen dej, så fint som det blivit. Bredde ut sej i fåtöljen och pöste av belåtenhet medan han slog denna skopa med kallt vatten i mors gamla ansikte. Till sommaren skjutsar vi ut dej i bilen...

Bilen, ekade lille Erik. Åka bilen. Pappa... Smög sin näve i faderns. Inför tanken på bilen bleknade allting annat bort,

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Pärlor av trä, glas, kristall och metall.

Indiska Ädelstenar till halsband och armband.

Brasiliansk Onyx till hängsmycken, örhängen och nyckelringar.

Silvertråd i olika former och dimensioner.

Rundböjtänger för trådarbeten.

Halsbandslås i olika utföranden 1—5 rader.

Sadeljord såväl mönstrad som enfärgad i 22 färger.

Väskhandtag i pärlbambu och rotting.

Pappstommar och Silkebast för bastflätning.

Skinn och läder för alla ändamål.

Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Begär prislista och prover. Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp

Firma SUNE ENGLUND, Örebro

Rostagatan 11 A
Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

inte minst farmors goda karameller. I hemmet rädde snaskförbud.

*

Ja, vi ska väl ge oss iväg då, undrade Göran och Lajla hade cigarrettpaketet halvvägs uppe och Roys högra hand för åter vilse. Siv hade ordnat blommorna i en vas och hela tiden suttit på en låg pall vid farmors fötter, broderat på en korsstygsmönstrad duk. Provat den ett slag på farmors nattduksbord, sagt att den ska farmor få, för den passar då så bra. Ute hade det börjat snöa, men termometern visade bara två grader kallt och det led i alla fall mot våren.

Till sommaren...

Ekot dröjde kvar under det vita taket, mellan de diskret tapetserade väggarna.

Ute hörde hon en bil starta, men från fönstret hade hon ingen utsikt över vägen mot staden. Vägen till torpet såg hon, den var smalare och ofta dåligt hållen. Vintertid oplogad, Alltid hade hon längtat dit. Men nu visste hon inte längre. Hade det ju så bra här på hemmet, så modernt och allting. Och därhemma på torpet fanns ellyse och telefon och farfarsfars stallykta i taket.

*

Hon skakade på huvudet och för första gången strök hon försiktigt med darrande, blåådrad hand över krukväxternas sträva, liksom fientliga, men ändå innerst ömhetstörstande blad.

Hade syster glömt vattna dem? Bestämt hade syster det!

Ol'mass-Göli slog litet vatten i ett glas och kände en svag, men underligt värmande glädje pyra upp kring hjärteroten. Det var då hon upptäckte det.

En liten, blossande röd blomma på den ena krukväxten. Den hade stått vänd mot fönstret, därför hade ingen sett undret. Länge satt hon och gladdes åt blomman och den tog en ganska så stor plats i hennes hjärta.

Jag ska be syster, att hon inte vattnar blommorna hädanefter, tänkte Göli. Åsch, det måtte jag väl ändå kunna göra själv... Ska fråga syster vad dom heter.

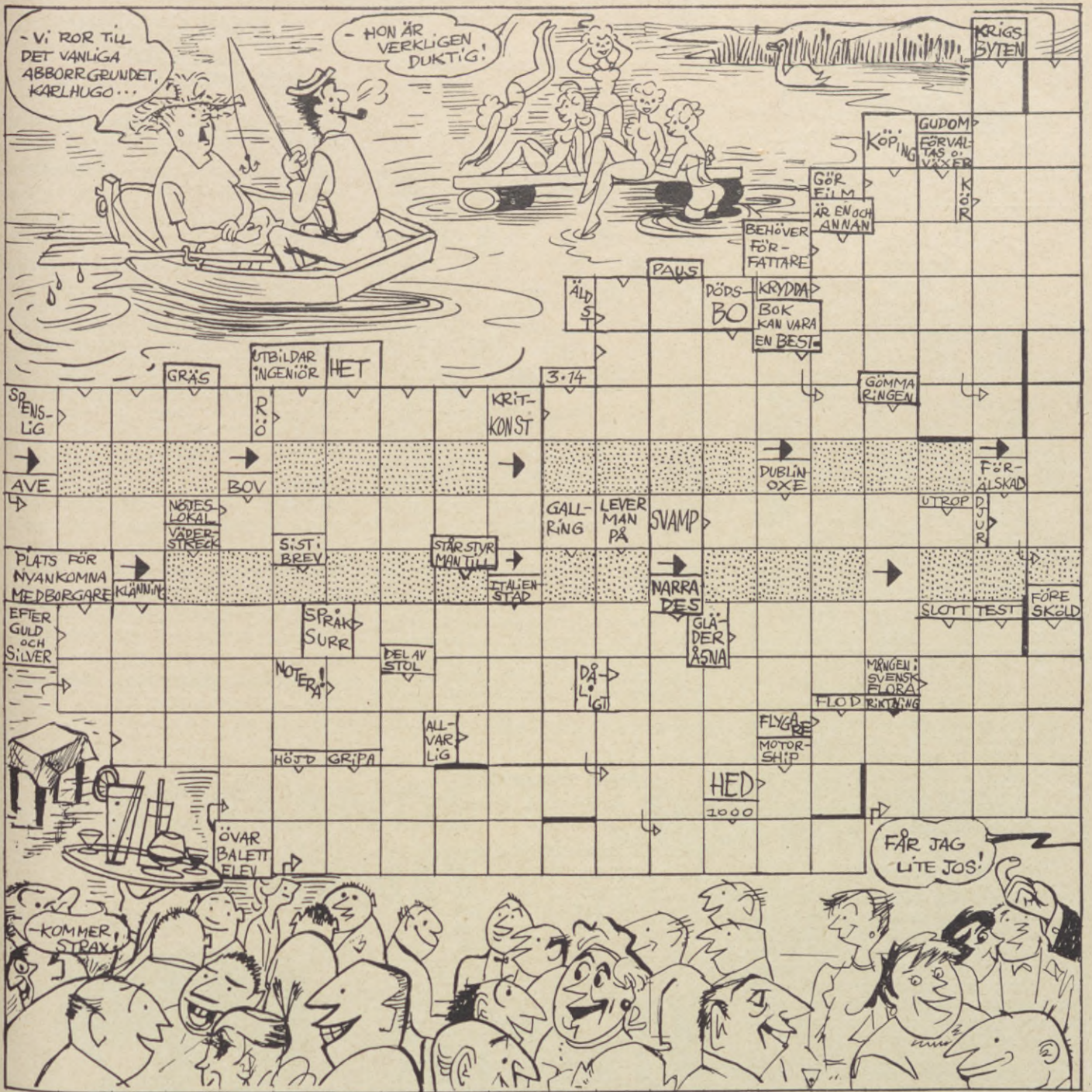
REDAKTIONEN

Status redaktion är tillgänglig för personliga besök och telefonsamtal endast fredagar mellan kl. 14—16. Redaktörsbefattningens förening med annan tjänst gör denna arbetsordning nödvändig. För ej beställda manuskript, bilder, teckningar m. m., kan redaktionen inte ta något ansvar.

...Medan hon förstrött lyssnade på sonens ordande om alla fina förändringar där hemma på torpet, om att han dragit in ellyse och telefon samt satt upp den gamla stallyktan i farstun...

Bildkryss nr 8

Vårt sept.-kryss rymmer som ni ser lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt igång — lycka till!

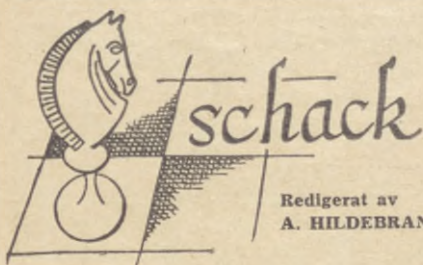
Namn .....

Adress .....

Postadress .....

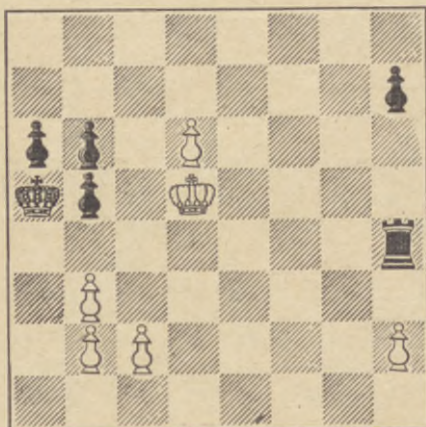
Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 nov. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkryss nr 8". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status januarinummer.

Redigerat av
A. HILDEBRAND

STUDIE
av Hans J. Beyer, Hamburg
Original för "Status"

Remi

Den unge tyske studieförfattaren Hans J. Beyer har som specialitet studier med pattmotiv. Ovanstående originalbidrag till vår schackspalt torde inte vålla lösarna några sömnlösa nätter. 5—10 minuter torde vara lagom för att knäcka denna schacknöt. För alla eventualiteter återges lösningen på sidan 17.

EN DAM I FARA

Det sägs i alla schackläroböcker, att man skall akta sig att föra damen i kamp i ett alltför tidigt partiskede. Man skall helst spara sin starkaste pjäs tills de lätta pjäserna (springare och löpare) utvecklats. För tidiga operationer med damen kan resultera i att damen går vilse mellan de egna stridskrafterna och motståndarens pjäser, kringrännas och till slut infångas.

Allt detta är sant, men ibland — om det vill sig illa — kan damen rent av

Växlingar

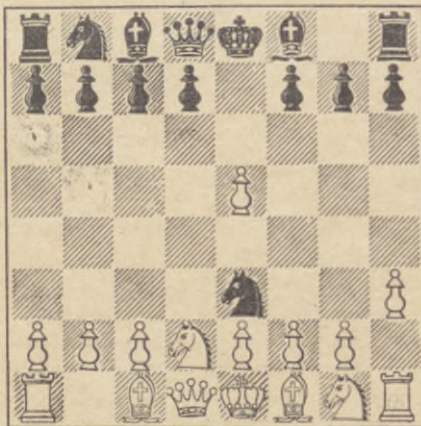
- Fjällhimmel —
kristallklart glas —
- Höstmyr —
sommarens sista vas.
- Kallhimmel
frost och snö
gråter sig bort
för våryr sommarmö

Tor Bergner

fångas i sitt eget "bo" på d1 utan att ha gjort ett enda drag.

Så gick det t.ex. i partiet Gibaud—Lazard för ca ett halvsekel sedan. Efter:

1. d4	Sf6
2. Sd2	e5
3. d×e5	Sg4
4. h3??	

följde plötsligt i stället för 4. —, S×e5 (som vit väntat sig) draget

4. —,	Se3!!

och därmed var den vita damens saga all, ty på 5. f×e3 följer ju Dh4 matt!

Detta kuriösa exempel har med tiden blivit "klassiskt" och återfinns på ett otal ställen i hela världens schacklitteratur.

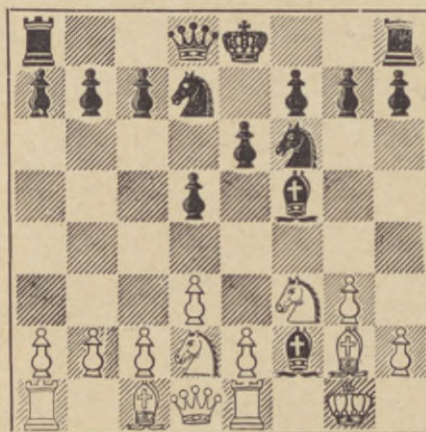
Varför skulle då inte samma popularitet villfaras följande näpna miniatyrparti, vars upphovsman (givetvis med den ägen hjälp av motståndaren) är 17-åriga uppsalajunioren Göran Sperber.

RETIS SPELÖPPNING

Vit: A. Kilander, Norrköping
Svart: Göran Sperber, Uppsala

Spelat vid junior-SM i Örnsköldsvik 1962.

1. Sf3	d5
2. g3	Sf6
3. Lg2	Lf5
4. 0—0	e6
5. d3	Sbd7
6. Sbd2	Lc5
7. Te1??	L×f2+!!

och om nu:

8. K×f2	—

så följer

8. —	Sg4†
9. Kg1	Se3!

och vit mister sin dam. Vit insåg detta och gav därför upp efter löparschacken.

Pristagare
till bildkryss nr 6

1:a pris kr 25:—, Lennart Thimgren,
Kungsgårdsvägen 32 A, Kalmar.

2:a pris kr 10:—, Ingrid Wallenström,
Allévägen 2, Mönsterås.

3:e pris kr 5:—, Toni Gustavsson, Box
55, Vaggeryd.

Alla tre priserna i bildkrysstävling 6 gick till Småland och det övriga Sverige får inför en sådan trippeltriumf lyckönska våra småländska vänner till guld, silver och brons. Större tur kan man gärna inte ha i tävlingssammanhang eftersom det är bara tre priser. Vi hoppas emellertid att det övriga Sverige inte tappar lusten för bildkrysset efter denna utklassning — välkomna alltså till nya tag med turbegåvade smålänningar!

Lösning

VEDTRÄ — SOVEL — SKÄGG — VET-
TET — NOTRAD — URBAN — L — ORD
— EKE — FÅ — FUL — SOLAR —
BORSTNING — DEN — ÄR — BRA —
NÄR — JAG — IDO — FILMA — ED —
VALUTA — ÖPPNAR — ARA — GAU-
GUIN — ACKJOR — KONSERVBUR-
KAR — HÅ — ANALYS — E — R —
MAGASIN — REDINGOT — ORNAT —
TAR — ITU — LANGA — R.

— Lillbrorsan kan varken gå eller
prata... Å ändå ska alla titta
på han.

"DET GLADA" 1700-talet

Man har nog ofta skönlitterärt sett uppfattat svenskt 1700-tal som en teaterns och kulturens gryning, en tid då man gick på maskerad, läste poesi och lögade sin själ. "Upplysningen" kännetecknar den tiden. Kungen själv — Gustav III — var ju "det glada" 1700-talets centralfigur. Ja, nog spelades teater och visst stod kulturfrågorna i centrum, Bellman sjöng och Ulla Vinblad dansade, men... En titt och mera närgångna dokument visar andra sidor, mindre romantiska för att inte säga förskräckliga fläckar på den romantiska väven.

"Bubbel" på malmarna

Beskrivningarna av hygienien i huvudstaden blottar nästan otroliga förhållanden under Gustav III:s tid. Stora feberträsk låg och "bubblade" på malmarna, där fanns bl. a. en med "as" uppfylld reservoar av ansenliga dimensioner. Hela Klara sjö stank av gödsel, sopor och extremitter. Gödselbunkar låg på varje torg och på trottoarerna översvämmade gödsvattnet med illaluktande polär över-

allt. Ville man ha en "nypa" frisk luft fick man väl söka sig till stadens ytterområden.

Stockholms två fattighus

Från senare hälften av 1500-talet till långt in på 1700-talet hade Stockholm två stora offentliga fattighus. Ett av dem låg vid Danviken och det andra, det s. k. Drottninghuset, låg vid den nuvarande Johannes kyrka. På Danviken samlades tiggarbarn, ålderssvaga, sinnessjuka, lama och lytta, prästänkor och majestätsförbrytare m. fl. Där fanns en betydande klasskillnad. De bättre lottade hade upp till tre rum, tjänstefolk och egna hus-hållssvin. Måltider intogs gemensamt två gånger om dagen. År 1680 klagades över att man fick tunn ölsupa, två år gammalt, oätligt hästkött och sur strömming. Det fanns också tillfälliga arrestrum för de tiggare, man ännu under hela 1700-talet varje natt plockade upp på Stockholms gator. Ett sådant förvaringshåkte fanns i Södermalms stadshus, där man åtminstone till jularna bestod gästerna med frisk halm att ligga på och ved till värmeugnen.

"Näverlapp" och tiggarpåse

Varje socken hade mer än nog av egna hjon och tiggare och man ville inte ha

"konkurrens" från grannkommunerna. Om de egna hjonen måste gå med tiggarpåse mellan gårdarna, fick de av prästen en näverlapp med namn och stämpel eller också en rund teniplåt-som legitimation i ett band om halsen. Förbudet mot att i socknen införa utsocknes fattiga var strängt. År 1756 måste en fogde i Veta be sockenstämman om lov att i sitt hushåll få uppta sina utsocknes föräldrar, samt att därvid försäkra att dessas underhåll inte fick ligga socknen till last.

Avrättning som folknöje

Dödsstraffet var rådande och det gällde inte bara mördare och våldsmän av grövre vanart. Tjuvar hängdes sålunda regelbundet, liksom gudsförsmädare, våldsmän, "strykarfolk" och politiska förbrytare av olika slag. Avrättningarna var stora folkspektakler och åsågs av kvinnor, ungdom och småbarn i stora mängder. Bödeln ägde att uppta en speciell taxa för olika slag av exekutioner. Ett vanligt "pris" för halshuggning var 10 daler, hängning i galge kostade 8 daler, hudstrykning och begravning av självspilling värderades till 3 daler. Om galgrepet brast skulle brottslingen hängas än en gång, och bödeln fick böta för sin försumlighet att inte ha sett till att repet var starkt nog.

GOTLANDS GARNET

av 100 % ren ull
från Gotlands
utgångsfår

för stickning och vävning

Begär prover och offerter!

Gotlands Ylle AB

Visby - Tel. 13960

LÄDER och SKINN

för handskar, väskor, portföljer
och läderplastik

Leverantör till sjukhusens
arbetsterapiavdelningar

C V KLINT

Herkulesgatan 4 — STOCKHOLM

Telefoner: 10 23 38 - 20 03 68

Varför skurhänder?

Sjuls skurapparat gör slut på det både för händerna och humöret irriterande skur-slitet — nu blir skurningen ett rent nöje! Praktisk och hygienisk, skonar händerna. Komplet med mopp och skurkäpp endast 37:— + frakt. Full returrätt. Demonstration för Stockholm. Tel. 38 50 76. Herr Fridlund. Beställ i dag från

VANSBRO PARTI & AGENTUR-
AFFÄR, Vansbro. Tel. 86.

BLÅBÄRSSYLT och LINGONSYLT

av bästa kvalitet och med rent socker i 3-6-12 kg brk à 2:40 kg + oms och frakt. Vi har allt i saft, sylt och fruktdrycker. Begär vår prislista.

Hästveda Fruktförädling
Hästveda Tel. 0451/300 96

JEANS 5:85, OVERALL 15:—, SKJORTA 6:75

Diagonalbyxor av vår välkända kvalitet, grågrön eller mörkblå färg, spets eller rak modell utan uppslag. Storl. 46-56 eller uppgiv mått. Pris 19:50.
Goss- och flickjeans av extra kraftig sanforiserad twills i svart, brun el. grön färg 2-3, 4-5 år med hängsle 5:85, 6-8 6:75, 10-12 7:75, 14-16 8:75.
TEXAS JEANS, goss o. flick, i halvblå färg av extra kraftig, krympt, svensk-tillverkad denim 6-8 år 7:85, 10-12 8:85, 14-16 9:85.
OVERALL, sanforiserad twills i flera färger. Mindre färgfel kan förekomma. Storl. 46-58 15:—.
ARBETSSKJORTA i mönstrat, tätvävt bomullstyg, "bemärk priset", storl. 37-46 6:75.

BLÅKLÄDER - DAMLADUGÅRDSROCK 9:85

Av erkänt slitstarka RYDBOHOLMS RABILKRYMPTA blåtwillis. OVERALL 46-58 18:50. Hängslebyxa 46-56 12:50. Midjebyxa 46-56 10:—, Blus 4-5-6 9:—, Lång rock 46-58 17:75. Damladugårdsrock i trevlig modell, bomullstyg i mörk färg, kort ärm, storl. 40-48 9:85. Damladugårdsrock, av kraftig sanforiserad twills, mörk, blågrön, lång ärm, storl. 40-48 13:75. Midjeförkläden, trevliga modeller o. färger, 2:—, Arbetsstrumpor, nylonförstärkt hål o. tå, 1:90, 6 par 10:—, Full belåtenhet eller pengarna åter. 30:— fraktfritt + oms.

SYFABRIKEN HARRYS ARBETSKLÄDER
Avd. S — Kinna — Telefon 0320/440 60

RESTPARTI RYABOTTNAR

Storlek 60 × 90 cm ..... kr 13:50
80 × 130 " ..... " 25:—
100 × 175 " ..... " 38:—

Metervara, 120 cm bred kr 23:50/m
" 160 " " " 24:—/m
Bottnarna är vävda i prima lin samt ylleinslag

PRIMA RYAGARN kr 18:—/kg
Färger: Rött, grönt, grått, brunt, beige och guldbrun

RYAKUDDE 35 × 40 cm kr 3:37 pr st.

RETURRÄTT

Frakt tillkommer - Rejäl behandling

FABRIKERNAS GARNLAGER

Pixbövägen, Mölndal
Tel. Göteborg 27 81 85-86
(Obs! Ändrad adress!)

Jordgubbsplantor

Nyhet "XENION" Nyhet

DEN TIDIGASTE AV ALLA JORDGUBBAR ERBJUDES FÖR FÖRSTA GANGEN I SVERIGE. Smaken är söt och god med fin arom. Ljusröda frukter. Tidig, starkvuxen, mycket bördig. Jordgubben för den verkligt kräsne jordgubbsälskaren.

Plantera XENION den värdefulla jordgubben tidigt i höst så ger den full skörd till sommaren. Skolade plantor. Odlingsråd medföljer.

Pris 10 st. 5:—, 25 st. 10:—, 100 st. 35:—, 1.000 st. 300:—, Sändes per post, järnväg eller för avhämtning, även söndagar.

BESTÄLL I DAG!

SKÅNSKA PLANTODLINGEN

Kastanjväg. 7, Lomma. Tel. 040/46 27 59

REVIGÖR ger god vigör

Känner Ni Er trött och håglös? Orsaken kan vara brist på någon av vitaminerna. Då hjälper REVIGÖR, som har alla 17 olika vitaminämnen i bästa lättlösliga form: A 16700, B1 2800, D2 2000 IE, B2 7,5, B6 6, pp-fakt. nic. s. 120, nicotylamid 60, calc. pant. 30, kolinbitr. 600, C 400, inosit 125, E5, H1,5, K3 10, PAB 1,5, U 5,5 mg och B12 12,5 γ/100 g.

Bli pigg och "uppåt" pröva REVIGÖR redan idag

Receptfritt på apotek samt i hälsokostaffärer

AB Carls-Bergs Biokemisk och Farmaceutisk Fabrik
Göteborg 47

HJORTRON- SYLT

OBS! Kokad i enb. socker ej för söt.

Förp. om 5 och 10 kg:s B/N. Pris per kg 5:90. Oms. o. emb. inb. i priset. 30 kg fraktfritt. Större part. särskild offert. Lingonsylt. 10 kg:s à 2:75 kg.

RÖKT RENSTEK

Stekarnas vikt 4-8 kg. Förstklassig vara utlovas. Billigare kanske finns men ej bättre.

Rekv. nu omg. Skriv eller ring!

Kronans Snabbköp
Tel. 503 00, Örnköldsvik

MARMOR, KALKSTEN

och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON

Villa Daisy, Mariedalsvägen
MALMÖ Tel. 672 01

VÄVSTOLAR

Under ett antal år har vi haft förmånen att leverera vävutrustningar till Kungl. Överstyrelsen för yrkesutbildning, samt många av landets ledande hemslöjdsorganisationer, skolor och enskilda.

Tack vare kvalitetskravet vid vår tillverkning, har oss veterligen varje leverans blivit till glädje och förtjänst för köparen.

Begär vår katalog.

Glimåkra Vävstols- & Snickeriverkstad, Glimåkra
Tel. Kristianstad 421 41

Vård på konvalescenthem ger

Rekreation ● Vila

Vinter ● Sommar

- **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**
Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster
- **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM, UNDERSÅKER** (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11 — Plats för 24 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS, EDSBJÖRKE** (Värmlands län)
Telefon: Sunne 0565/271 65 — Plats för 26 gäster
- **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA**
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster
- **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Södra Hoka 11 — Vintertid Karlshamn 0454/11566
Plats för 22 gäster
- **SVANEHOLMENS VILOHEM, SVANHALS, OSBY**
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Telefon: 0479/117 14 — Exp.: Kamrergatan 3, MALMÖ C
Telefon: 040/97 53 44 — Plats för 27 gäster

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjukas lokalföreningar

Eftervård ● Förebyggande vård

i avkopplande miljö och natursköna trakter

En ny symbol i metallernas värld. Detta är Svenska Metallverkens nya symbol. Den ger uttryck för Svenska Metallverkens huvudverksamhet - att leverera halvfabrikat, som utgör en viktig del av produkter över hela världen. Den nya symbolen kommer i framtiden att återfinnas på de flesta SM-produkterna som märke för kvalitet och service.

SVENSKA METALLVERKEN

K O P P A R · M Ä S S I N G · A L U M I N I U M · P L A S T